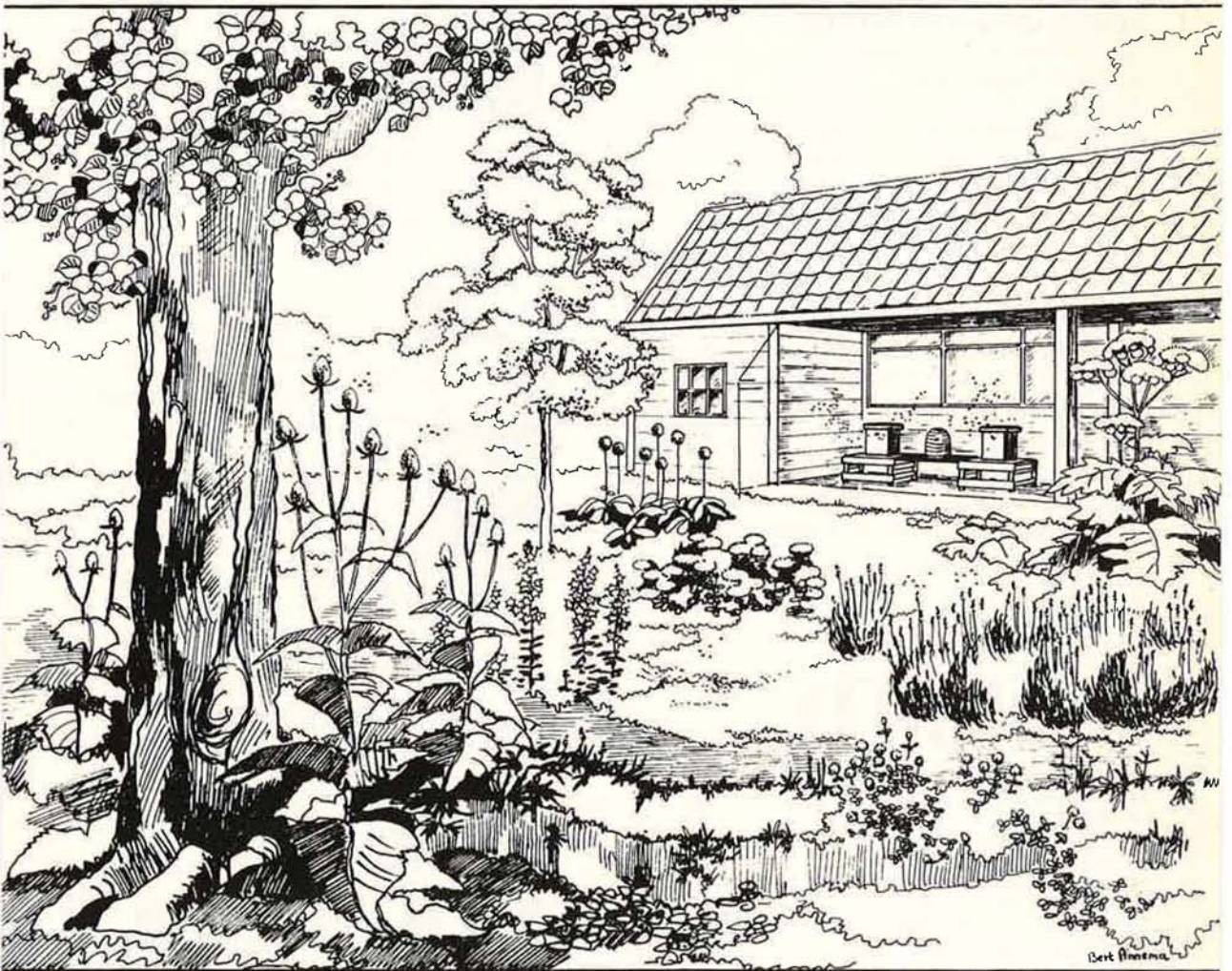

BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND
VER. TOT

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 84 - no. 6 - juni 1982

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt SPEURBIJTJES

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND
Opgericht 1897

Hoofdredacteur: Chris Maillie

Redactieleden: Therese Rive, Ko Zoet

Ledenblad: Oplage 8000

Verschijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers: f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven op aanvraag

REDACTIE, ADMINISTRATIE en
ADVERTENTIE-EXPLOITATIE:

Het BIJENHUIS, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon: 08370 - 2 27 33 (meerdere lijnen)

Postgiro: VBBN 84.68.01, Bijenhuis 82.32.76

Bankrelatie: ABN, Wageningen,
Postgiro 82.41.84; rek.no. VBBN 53.90.42.897,
rek.no. Bijenhuis 53.90.42.900

Registratie K.v.K.: VBBN: Veren. reg.no.
V119736. Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk: Van Mastrigt & Verhoeven B.V., Arnhem

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en
zichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na
overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de
maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven
en betaling van advertenties en Speurbijltjes.

Jaargang 84 - nummer 6 - juni 1982

INHOUD

Hoe pakken onze „Buren“ de Varroa aan en wat doen wij?	147
Het honingetiket	150
Van imker tot imker	151
Oogst en dracht	152
Nieuws van het Bijenhuis	153
De bij in het oude Egypte-2	154
Bijen anders, of andere bijen	156
Bijenplant in beeld, Smeerwortel	157
Officiële mededelingen	158
De bij in de filatelie	164
Even bijpraten	165
Sprokkelwaar	166
De lezer schrijft	168
Aktie in de regio	174

Tarief: 20 woorden f 7,50 elk woord meer 35 cent. Te vol-
doen bij vooruitbetaling. De Redactie stelt zich niet verant-
woordelijk voor de inhoud.

TE KOOP: 3 sterke, gezonde **bijenvolken** in simplexkasten en 3 zesramers.
G. Hof, Acacialaan 18, Roden. ☎ 05908-18071.

TE KOOP: lang **roggestro**, 50 bos. ☎ 05780-88207.

GEVRAAGD: **Het Grote Bijenboek**; kan niet schelen wat het kost. ☎ 085-
336416.

TE KOOP: enkele **Carnicavolkjes** in 6-raamskastjes. Noeverman, Ommen,
☎ 05291-2856 b.g.g. ☎ 05291-3722.

TE KOOP: **Carnicavolkjes** bevrucht op Schiermonnikoog. A.P. Kools, Molen-
weg 9, 4505 PM Zuidzande. ☎ 01170-2405.

euromex

MICROSCOPEN
STEREOMICROSCOPEN
MICROTOMEN

- HOGE OPTISCHE
KWALITEIT
- RELATIEF ZEER LAGE
PRIJS
- LEVENSLANGE
GARANTIE

*Op verzoek zenden wij u gaarne
onze uitgebreide catalogus.
Prijzen vanaf f 335,-*

euromex microscopen b.v.

Utrechtseweg 250 - Postbus 736 - 6800 AS Arnhem
Telefoon 085 - 42 1251 - Telex 75042

bij de VOORPLAAT

De Bijenschans op de Floriade '82 te Amsterdam,
getekend door Bert Annema. Meer daarover in Aktie
in de Regio, als vervolg op het bericht in het Groentje
van april, pag. 110.

Hoe pakken onze "Buren" de Varroa aan en wat doen wij?

De Varroa staat binnenkort voor de deur, zodat het de hoogste tijd wordt ons te beraden hoe we die kwaal t.z.t. te lijf zullen moeten gaan. Aangezien echter in dit opzicht ervaring in eigen land ontbreekt, zijn we genoodzaakt die van de door deze ziekte geteisterde landen grondig te bestuderen en er ons voordeel mee te doen.

Op de vele landen, die reeds het slachtoffer werden, hebben wij voor, dat we al een paar jaar beschikken over een bij het Landbouwschap gevestigde Ziektebestrijdingscommissie, waarin zowel de Rijksbijenteeltconsulent, de secretaris van de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren, als alle bijenteeltorganisaties vertegenwoordigd zijn. De Rijksbijenteeltconsulent stelde in dit verband reeds het hierna volgende actieplan samen, dat voortdurend wordt bijgesteld en in werking treedt zodra de aanwezigheid van de Varroa in ons land wordt vastgesteld. Dank zij financiële steun van het Ministerie van Landbouw beschikt genoemde commissie thans over een 25-tal Ziektebestrijdingsteams, die een grote bijdrage leveren in het kader van voorlichting en preventie op het terrein van besmettelijke bijeziekten.

De aanstelling en uitzending van drs. A. de Ruijter naar het Westduitse onderzoekcentrum te Oberursel en recentelijk naar het zwaar besmette Griekenland was uitermate waardevol, waarop in een volgende publicatie uitvoerig zal worden teruggeko-

Een effectief diagnose- en bestrijdingsmiddel

In februari van dit jaar werd door de overheid in West-Duitsland in het kader van de Varroa-bestrijding als eerste en enige geneesmiddel Folbex-VA geïntroduceerd en toegelaten. Alvorens dit middel in ons land toegelaten kan worden dient het Ministerie van Landbouw een vergunning af te geven, waartoe o.a. door de RBC gesprekken terzake worden gevoerd. Folbex-VA werd ontwikkeld voor diagnose en bestrijding van de Varroa-mijt en kwam tot stand door samenwerking van Ciba-Geigy A.G. en het Diergeneeskundig Instituut te Freiburg. Het is een oranjeleu- rige strip van 10 x 2 cm., die doet denken aan het vroeger bij de korfimerij gebruikte zwavel- en salpeterlapje. De Folbex-strip, die als werkzame stof een bekende acaricide (370 gr. broompropylaal) bevat, ontwikkelt na verbranding, beter gezegd vergloeijing, een witte rook, die als contactgif op de mijt inwerkt. Voor het vergloeien van de strip plaatst men een lege BK of HK op het volk, waarin een leeg raampje wordt gehangen. Aan de toplat ervan wordt de strip met een ijzerdraadje bevestigd en aangestoken, waarna de kast wordt afgesloten. Bij korven eveneens extra ruimte geven (onderzetrand) en voorts handelen als bij het afsalpeteren.

Het vliegagat blijft tot een uur na de behandeling ge-

sloten. De toepassing vindt plaats na de bijenvlucht, bij een temperatuur van min. 10 C., dus voor de vorming van de wintertros. Het aangewezen tijdstip van behandeling is dus de periode september/oktober, als zich nagenoeg geen broed meer in het volk bevindt, immers, daarin vermeerdert de Varroa zich. Ook mag geen voor menselijk consumptie bestemde honing in het volk aanwezig zijn. De resultaten van de actie kan men na afloop op de onderlegger aflezen.

Tijdens alle proeven is gebleken dat broed en bijen er geen schade van ondervinden, ook werden geen wijzigingen in het gedragspatroon van het bijenvolk waargenomen. Door een viermalige behandeling met een tussentijd van vier dagen zouden bij een na- jaarsbehandeling 60 tot 70% van alle mijten worden gedood. Voor een effectieve diagnosebehandeling kan volstaan worden met een tweemaalige beroking, waarbij niettemin een zeer geringe besmetting moeilijk aantoonbaar blijft. Voor een volk op minder dan zeven ramen is een halve Folbex-strip voldoende. Overigens laat de bijsluiters bij Folbex ten aanzien van het gebruik aan duidelijkheid niets te wensen over.

Grootscheeps onderzoek in Zwitserland

Daar het vermoeden bestond dat de Varroa de Duits-Zwitserse grens zou hebben overschreden, werd vorig jaar rond 1 oktober een grootscheepse controle in dat gebied uitgevoerd. Hierbij werden 10.000 Folbex-strips verbruikt. Aan de wijze waarop die proef bij een even groot aantal volken plaatsvond en de resultaten daarvan willen we enige aandacht schenken. Het optimale tijdstip was gelegen tussen het invoeren en het formeren van de wintertros, m.a.w. rond bovengenoemde datum.

Onder elk volk werd in de vooravond een onderlegger geplaatst. (De nieuwe in Duitsland in gebruik zijnde kunststof-onderleggers zijn inmiddels in het Bijenhuis verkrijgbaar). 's Avonds na de vlucht werden de volken beroekt met een Folbex-strip, waarna de vliegplank gesloten en eerst na een uur weer geopend werd. Na twee dagen werden de onderleggers weggenomen en gecontroleerd. Voor het onderzoek van deze onderleggers benutte men een ruimte met zeer goede verlichting, voorts een loupe met een breed gezichtsveld, die twee tot vijf maal vergroot en voor alle verdachte gevallen een binoculair-microscop, die vijftien tot dertig maal vergroot. (Deze bevindt zich in de uitrusting van de Ziektebestrijdingsteams).

Het totale onderzoek toonde aan dat de Varroa in Zwitserland nog niet was doorgedrongen. Wat echter o.a. op de onderleggers werd aangetroffen was niettemin verbazingwekkend, t.w.

- bijenluizen (zelfde grootte en kleur als de Varroa-mijt, doch anders van vorm en met slechts zes poten);
- was, propolis en ontlatingsvlekken;
- vliegen, muggen, kevertjes en krekels;
- stuifmeelmijten;
- kalkbroedschurft;
- suikerkristallen;
- wasmotlarven;
- dode bijen.

Het betrof hier uitsluitend een diagnostisch onderzoek, dat een inzicht beoogde te geven in een eventuele besmettingsgraad.

Het moge duidelijk zijn dat de RBC bij de uitvoering van dergelijke grootschalige onderzoeken niet zonder assistentie van de Ziektebestrijdingsteams en een actieve medewerking van de imkersorganisaties kan opereren.

Is een Folbex-behandeling alleen voldoende?

Daar een Folbex-behandeling alleen gedurende het najaar, voorafgaande aan de winterrosvorming effectief is, moeten we ons realiseren, dat daarnaast andere maatregelen noodzakelijk zijn. Het is immers niet uitgesloten dat er een aantal Varroa-mijten kans zullen zien te overwinteren. Deze zullen zich in het voorjaar gedragen als bijv. de ons welbekende wespekoninginnen. Deze laatste zijn, evenals de Varroa-mijten, bevruchte wijfjes, die het tijdstip afwachten waarop zij zich explosief kunnen vermeerderen. Dat moment is voor de Varroawijfjes gelegen in de eerste grote aanzet van darrebroed, waarin de vermeerdering bij voorkeur plaatsvindt.

In de reeds door de Varroa besmette gebieden wordt alsdan aanbevolen de zgn. Varroa-val toe te passen, welke inzonderheid in West-Duitsland wordt gepropageerd.

De Varroa-val

Wil de hierna beschreven Varroa-val goed functioneren, dan is het noodzakelijk dat er in het najaar geen darrenraat meer in de volken aanwezig is. Elk raampje met een plekje darrenraat moet zonder uitzondering worden verwijderd, c.q. weggesneden (overigens tevens een goede remedie tegen vroegtijdig zwermen). Men gaat dan werken met een zg. bouwraam, een methode die los van de Varroa-dreiging in de duitstalige landen reeds lang gemeengoed is. Een bouwraam is niets meer dan een normaal raampje, voorzien van een reep kunstraat van ongeveer een halve centimeter.

Het is de bedoeling dat zo'n bouwraam aan één zijde van het broednest in het volk wordt gehangen en wel op het moment dat de bouwdrift ontwaakt. Dat is meestal bij het begin van de kersebloei, soms al eerder. Tevens worden de ramen gecontroleerd op darrebroed, dat overal waar het voorkomt wordt weggesneden en vernietigd. Werd dit reeds in het voorgaande najaar correct gedaan, dan zal dat weinig problemen meer opleveren. Wordt het bouwraam volgebouwd met werkstermaat, dan blijft dat gewoon hangen. Treft men echter darrenraat aan, hetgeen bij voorkeur op een bouwraam plaatsvindt, dan laat men het raam volbouwen, beleggen en verzegelen.

Hierna wordt het verwijderd, waarna eenzelfde raampje aan de ander zijde van het broednest wordt gehangen. Daarmee wordt doorgedaan tot aan het einde van het zwermseizoen. De darrenramen met gesloten cellen worden vernietigd, nadat men onderzocht heeft of er Varroa-mijten in de cellen aanwezig zijn. Het is praktisch om de ramen vóór controle sterk af te koelen. Met een ontzegelvork worden de cellen geopend en de poppen eruit geklopt; in het voorkomende geval worden dan de mijten op de poppen aangetroffen.

Wil men de raten niet vernietigen, dan kan men er de mezen een plezier mee doen, die ze voor hun jongen volledig schoon pikken, waarna de was voor de imker overblijft.

Toekomstperspectief voor ons land

Indien deze biologische methode, aldus prof. dr. N. Koeniger van het Bijeninstituut te Oberursel, nauwgezet en consequent wordt toegepast is te verwachten dat een behandeling met Folbex in de toekomst wel eens niet meer nodig zou behoeven te zijn. Imkers, die het echter niet zo nauw met de voorgeschreven medicinale en biologische maatregelen nemen, zullen ervaren dat de Varroa de overhand krijgt, hetgeen ten koste zal gaan van hun volken en erger nog, mede ten koste van de volken van collega imkers in hun omgeving! Een en ander is reeds gebleken in de besmette gebieden bij onze oosterburen.

Uit het vorenstaande blijkt dus, dat het alleszins aanmerkelijk is dat men de Varroa in de toekomst zal kunnen beteugelen; de algehele medewerking van alle imkers is daarbij niettemin onontbeerlijk!

De mening van het Hoofdbestuur over (Varroa) reisverboden

Met de hiervoor beschreven informatie rijst de vraag wat voor de Nederlandse imker, als het eenmaal zo ver is, de beste oplossing zal zijn, t.w.

- een algemeen reisverbod voor het gebied waar de Varroa wordt aangetroffen, of:
- laat de Varroa maar komen, want elk reisverbod is niet meer dan uitstel en het moment van een algehele besmetting van ons land kan toch niet gekeerd worden, waarbij we mogelijk een uitzondering kunnen maken voor de (Wadden)eilanden.

De eerste keuze wordt vnl. aangehangen door de kleine hobby-imkers, die niet of nagenoeg niet reizen. Zij zien hierin een beschermende maatregel, die de Varroa op een afstand kan houden of op zijn minst de komst ervan vertraagt.

De tweede oplossing wordt aangedragen door de grotere of wel semiprofessionele imkers, die 's zomers over ca. 20 en meer volken beschikken. Zij zouden bij een eventueel reisverbod niet meer in staat zijn grote drachten te bezoeken, met o.a. als gevolg geen sterke "fruit- of koolzaadimpuls" voor hun volken, geen honing, geen fruitgelden, etc. Voor hen zou een meerjarig reisverbod de ondergang van hun imkerij betekenen.

De konsekventies van langdurende reisverboden op de bevruchting van onze bestuivingsgevoelige cultu- res laten we hierbij nog buiten beschouwing.

Het is dan ook de mening van het Hoofdbestuur dat we moeten streven naar de combinatie van een medicinale (Folbex) en biologische (bouwraam) bestrijding van de Varroa. Het instellen van reisverboden acht het slechts zinvol indien deze **van beperkte duur** zijn en slechts ten doel hebben een inzicht te verkrijgen in de graad en omvang van de besmetting en de naar aanleiding daarvan te nemen maatregelen.

Literatuur: AD 12 4+5/1982; SB 4+5/1982

J.J. Speelziek, alg. voorz.

BESTRIJDING VAN VARROA IN NEDERLAND

Naar aanleiding van bovenstaande zienswijze over de bestrijding van Varroa volgt hier het standpunt van het Consulentenschap voor de Bijenteelt.

Over de bestrijding van Varroa in Nederland zijn de meningen onder de imkers sterk verdeeld. Terwijl sommigen zeer ingrijpende maatregelen eisen, zoals bijenvrije zones en uitgebreide vervoersverboden, wensen anderen absoluut géén reisbeperkende maatregelen. Het Consulentenschap zal op basis van in het buitenland opgedane ervaringen en in samenspraak met de imkersorganisaties een afgewogen beleid moeten voeren.

Op 6 mei 1981 is in de Ziektebestrijdingscommissie Bijenteelt van het Landbouwschap het hierna volgende actieplan opgesteld, dat als raamwerk moet dienen voor de bestrijding van Varroa in Nederland. In eerste instantie betekent dit het opruimen van de eerste haarden, het afkondigen van vervoersverboden en een door het Consulentenschap georganiseerde diagnose en bestrijdingscampagne rond de besmettingsbron, met de op dat moment meest geschikte middelen.

Het belang van de imkerij in Nederland staat natuurlijk voorop; dus wanneer deze maatregelen na verdere verspreiding van Varroa ernstiger voor de bijenhouderij zouden dreigen te worden dan de kwaal moet gekozen worden voor het onderdrukken van de besmetting i.p.v. bestrijding. Voorlopig lijkt het afkondigen van vervoersverboden voor zo kort mogelijke tijd in verband met doelmatige bestrijding nog onvermijdelijk.

Voor ons imkers is uiterste waakzaamheid geboden. Het leggen en insturen van onderleggers kan nu geen uitstel meer dulden (Zie: Maandschrift voor de Bijenteelt, VBBN 3/1980; Bijenteelt Zuidelijke Bonden 2/1980). Bij verdenking direct het Consulentenschap waarschuwen.

Ir. J.J. Pettinga
C.A.D. voor de Bijenteelt.

ACTIEPLAN VOOR DE VARROA-BESTRIJDING

1. Veronderstel dat ergens in Nederland besmetting wordt aangetroffen. Deze ontdekking wordt direct gemeld aan de RBC te Hilvarenbeek.
2. Het Consulentenschap verzorgt:
 - de ambtelijke vaststelling van de besmetting;
 - de voorlichting aan de betreffende imker;
 - het schatten van de waarde van de volken op de besmette stand.
 - nadat overeenstemming is bereikt met de imker over de schadeloosstelling: het doden van de volken met CaCN of zwavel.
3. Door het Consulentenschap voor de Bijenteelt wordt in overleg met de Algemene Inspectie Dienst (A.I.D.) van het Ministerie van Landbouw een vervoersverbod ingesteld. Dit vervoersverbod wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Indien nodig kan het Consulentenschap door middel van een lastgeving met onmiddellijke ingang individuele imkers in de betreffende regio een verbod tot het verplaatsen van bijenvolken opleggen.
4. Medewerkers van het Consulentenschap stellen een grondig onderzoek in in de omgeving van de besmette stand. De methode van onderzoek wordt bepaald aan de hand van de jongste resultaten van het Varroa-onderzoek (drs. A. de Ruijter, in overleg met het Bijeninstituut in Oberursel). Momenteel bieden broedcontrole en in de broedloze periode diagnose m.b.v. acariciden in combinatie met onderleggers de beste mogelijkheden. Zoveel mogelijk wordt nagegaan met welke volken de besmette of verdachte volken in het verleden contact hebben gehad (reizen, aan- en verkoop, opgezette zwermen). De betreffende volken worden ook onderzocht.
5. Zo nodig wordt een beroep gedaan op de Z.B.T.'s in het gebied om bij het onderzoek van de volken in de verdere omgeving te assisteren (waarnemingsgebied). Alle dode volken in dit gebied worden verzameld en in het laboratorium van het Consulentenschap zorgvuldig onderzocht d.m.v. de speel- en zeefmethode.
6. Afhankelijk van de situatie neemt het Consulentenschap aanvullende maatregelen, zoals het instellen van een reisverbod uit risicogebieden, herziening van de Vervoersbeschikking 1972 etc.

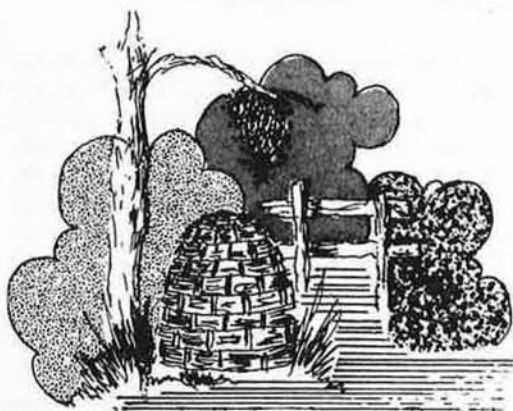
Wat kunnen Z.B.T.'s nu reeds doen?

1. Door voorlichting te geven over Varroa kunnen de Z.B.T.'s de imkers bewust maken van het gevaar. Bewuste imkers zijn opmerkzamer: een besmetting wordt eerder opgemerkt.

2. Op verzoek van de imker kunnen Z.B.T.'s de mul op de bodemplank controleren op het voorkomen van de Varroa-mijt of darrebroed inspecteren. Indien onderleggers gebruikt zijn, worden deze na inspectie ter plaatse opgestuurd naar het Consu- lentschap.

De verwachting is dat, wanneer de Varroa-mijt in ons land zal worden gevonden, dit juist bij een dergelijke routine-controle zal zijn.

4 SEPTEMBER 1982 51e NATIONALE IMKERSDAG TE ASSEN

In aansluiting op de eerste aankondigingen kunnen wij u inmiddels iets meer over de IMKERSDAG vertellen, en wel: de imkersdag wordt op 4 september in Assen gehouden in BELLEVUE, dat aan de rand van het mooie Asserbos ligt. In Bellevue, met zijn ruime parkeergelegenheid, worden geregeld congressen gehouden, zodat de accommodatie en de restauratie er op zijn ingericht grote aantallen personen te kunnen ontvangen.

Ter gelegenheid van de imkersdag wordt de grote honingtentoonstelling gehouden en een expositie in samenwerking met een vijftal verenigingen op het gebied van planten en bloemen, onze natuur, de bijen; met daarnaast een ruilbeurs van postzegels en imkersmateriaal en natuurlijk een stand van ons Bijenhuis. Verder staan o.a. op het programma een aantal causerieën door de heer L.G.M. Hensels van het Rijksbijenteeltconsu- lentschap, de heer Piet Steltman (bekend van het programma "Ja Natuurlijk") en de heer H.J. Vonk te Assen: "Met de kiekkast Kris Kras deur d'Olde Landschap" over de historie en ontwikkeling van de provincie Drente.

De deelnemersprijs bedraagt f 25,- p.p. incl. alle kosten. Kaarten kunt u nu reeds bestellen bij de penningmeester, de heer J. Jager, Nijlandstraat 7, Assen op giro 3618701, met vermelding Imkersdag. Deelnemers met een dieet dienen dit bij aanmelding op te geven.

Het volledige programma wordt gepubliceerd in het juli/augustusnummer van het Groentje.

HET HONINGETIKET

Op 4 september vindt weer de landelijke imkersdag plaats, dit maal te Assen. Daar zal ook weer honing tentoongesteld, gekeurd en verkocht worden. Het spreekt vanzelf dat er op het potje honing een etiket geplakt zit, dat staat ook in het Honingbesluit van 14 november 1978 (Warenwet). Wat moet nu op zo'n etiket vermeld worden? Volgens dat Honingbesluit zijn 3 soorten aanduidingen verplicht:

1. de naam van de waar, met andere woorden er moet "honing" op het etiket staan, hierover direkt meer.
2. de gewichtshoeveelheid, uitgedrukt in gram of kilogram.
3. de naam of de handelsnaam en het adres van de producent, verpakker of verkoper.

Al deze aanduidingen moeten goed zichtbaar, duidelijk leesbaar en onuitwisbaar op het etiket zijn aangebracht. Er is geen voorgeschreven letterhoogte en letterdikte.

We zullen elk van deze drie verplichte aanduidingen wat nader bekijken.

1. Honing is per definitie afkomstig van bijen (Honingbesluit art.1.1.). Toevoegingen, die met het woord één geheel vormen, zoals bijenhoning, imkerhoning, natuurhoning en dergelijke zijn daarom overkompleet en moeten vermeden worden. Het produkt heet eenvoudigweg honing. Er zijn echter enkele combinaties toegestaan. Dat zijn:

- a. de aanduidingen lekhoning, slingerhoning of pershoning, al naar gelang dit van toepassing is; deze vermeldingen zijn niet verplicht, het mag genoemd worden. Wel is de aanduiding "raathoning" verplicht voor honing in gesloten cellen van maagdelijke raten zonder broed, terwijl de aanduiding "brokhoning" verplicht is voor honing die één of meer brokken raathoning bevat.

- b. de aanduiding bloemenhoning of nectarhoning. Deze aanduiding is niet verplicht. Maar betreft het bladhoning dan is de aanduiding "honingdauwhoning" verplicht!

Voorts mag de botanische oorsprong (klaverhoning, koolzaadhoning) op het etiket vermeld zijn, mits de honing: "overwegend van de aangegeven oorsprong afkomstig is en met deze oorsprong overeenstemmende organoleptische (= reuk en smaak), fysisch-chemische en mikroskopische eigenschappen vertoont" (Honingbesluit art.2.1.). Kortom: (struik)heidehoning moet smaken als en ruiken naar heidehoning, hij moet het typisch thixotrope gedrag vertonen en in voldoende mate de kenmerkende pollen van *Calluna vulgaris* bevatten.

- c. een regionale, territoriale of topografische aanduiding. Ook deze aanduiding is niet verplicht. Wordt echter zo'n aanduiding gebruikt dan moet de honing: "volledig van de aangegeven oorsprong afkomstig zijn" (Honingbesluit art.2.2). Dus distelhoning uit de Flevopolder moet **overwegend** uit distel bestaan en **volledig** uit de Flevopolder afkomstig zijn. Er mag dus geen eucalyptushoning uit Australië in het potje zitten!

2. De juiste gewichtshoeveelheid moet in de potjes aanwezig zijn; meer mag, minder mag niet. Er zijn in Nederland geen voorgeschreven gewichtshoeveelheden voor honing. Het woord "inhoud" of het woord "netto" behoeft niet gebruikt te worden.

3. Voor de imker die honing verkoopt betekent dit dat zijn naam en adres op het etiket moeten voorkomen. Voor bedrijven mag het adres vervangen worden door de aanduiding van de plaats van vestiging.

Tenslotte nog een paar algemene opmerkingen: Honing die zodanig verhit is dat niet meer aan de eisen voor hydroxymethylfurfurol (HMF) en diastase-index wordt voldaan moet als opschrift "bakkershoning" of "industriehoning" dragen. Op sommige etiketten ziet men uitgebreide verhalen staan, bijvoorbeeld over het kristalliseren en over de enzymen die in honing aanwezig zijn. Hier is niets op tegen, mits er geen sprake is van misleidende aanduidingen. U ziet, zeer ingewikkeld is het honingetiket niet en op de aangegeven punten na bent U verder vrij een etiket te ontwerpen of een (goed) etiket te kopen (zoals die van het Bijenhuis. RED.).

Drs. J.D. Kerkvliet,
Keuringsdienst van Waren, Haarlem.

VAN IMKER TOT IMKER

Wat bezielt ons om bijen te gaan houden en er daarna vaak tot in lengte van jaren mee door te gaan? Komt het voort uit een stille verwondering? Spreekt het mystieke ons aan? Ik zou het niet onder woorden kunnen brengen. Het is voor mij wel een apart wereldje geworden, waarbij ik me intens tevreden voel, een wereldje van de imker met z'n bijen op een afgezonderde plek in de tuin. Ik ken een imker die onder zijn hoofdkussen een luidspreker heeft liggen, zodat hij ook op elk moment van de nacht z'n bijen kan beluisteren.

Een andere imker uit Noordwolde gaf me als verspreid lid zijn oogst 1981 door. Van 4 volken 57 pond en 12 secties, waarvan akte. Maar het werd een hele brief. Een brief waaruit de liefde sprak van de imker voor zijn bijen. Hij schrijft onder andere: "Zelfs bij een temperatuur van slechts 3 graden boven nul heb ik mijn bijen de sneeuwklonkjes zien bevliegen, het was wel windstil. Als het in december zacht weer is vliegen ze op m'n vingerplant in bloei; deze staat al 15 jaar buiten en heeft zelfs die twee koude winters getrotseerd en overleefd. De ons door de ruilverkaveling geschonken bembossen worden geregeld kaalgehakt en daaruit is voor de bijen dus niets te halen. Bembloesem hebben we niet vanwege een strak maaischema. Ik ga pas half mei in de volken, ze zijn dan soms al te groot om te behandelen. Ik werk met Carnica's, vaak is er een F1 bij. Eigenlijk mag ik helemaal geen bijen houden, want ik reageer heftig op een steek boven de schouders. Het kan zelfs mijn dood betekenen. Dit jaar (1981) ben ik eenmaal bewusteloos geraakt, meer niet. Ik pak me zo goed mogelijk in en probeer in de tuin rustig te lopen om een botsing met bijen te voorkomen".

Ja, wat is het dat ons bindt met deze insecten.

Nog even en dan kunnen we wellicht voorjaarshoning oogsten. Na het ontzegelen van de raten laat ik de dekseltjes uitlekken en dan spoel ik ze na in een bak water. Als de wasdekseltjes met een zeef zijn afgeschept blijft een zoete vloeistof over, die al een paar jaar dient als basis voor een verfrissende drank. Deze honingvloeistof gaat nl. in grote flessen de koelkast in, wordt koud uitgeschonken en citroensap/ijsklontjes worden naar smaak toegevoegd. Ook in de wintermaanden is deze drank samen te stellen door een paar lepels vloeibare honing in een glas te doen en bij te vullen met koud mineraalwater/citroensap. Goed roeren, zodat de honing oplost en proost. Ik heb dit drankje na een pittige trimloop "OASE" genoemd.

Op 31 maart met prachtig zonnig weer "liep de zonnewassmelter". Ik had nog een partijtje deksels van de najaarsoogst 1981. De smelter zal regelmatig ge-

vuld blijven, want ik laat geen stukje was verloren gaan. Op deze manier lukt het elk jaar door inruil kunstraat te verkrijgen. Neem bij elke inspectie van de volken een bus mee voor de stukjes braamraat enz. Het is even wennen, maar spoedig is het een gewoonte geworden. Trouwens vindt u de wasprijs ook niet veel te hoog om maar iets verloren te laten gaan?

ENQUÊTE HONINGOOGST 1981

Dank zij de inzet van velen kan over 1981 een benaderd oogstcijfer honing worden gegeven van de imkers uit de Randstad Holland en een aantal verspreide afdelingen elders in het land.

Wat is de zin van dit **jaarlijks** te herhalen onderzoek? In de afdelingen krijgt men nu een goed inzicht waar nodig iets aan drachtverbetering moet worden gedaan; tevens springen de succesvolle imkers er uit en die kunnen hun aanpak uiteenzetten tijdens een vergadering of in een afdelingsblad. Eventueel teruglopende resultaten worden snel gesignaleerd, waarna actie kan worden ondernomen.

Landelijk gezien is het nuttig te weten wat de oogst van Nederlandse honing is en, aangevuld met de in- en uitvoercijfers van buitenlandse honing, geeft dit een inzicht in het totale honingverbruik in Nederland en het jaarlijkse verloop daarvan. En vergeet vooral niet onze gezonde nieuwsgierigheid, want wie zal niet het gemiddelde oogstcijfer uit zijn streek en van het land vergelijken met het zelfbehaalde resultaat? Maar nu eerst de cijfers uit Noord-Holland met toelichting.

Afdeling	OOGST					
	inbren	in %	volken	thuisland	totaal	gem.
Amstelland	18	25%	87	1181 p.	2441 p.	28 p.
Beemster	10	25%	68	293	1252	18.5
Haarlem	23	25%	149	1726	3490	23
Heiloo	35	40%	125	680	2908	23
Den Helder	18	40%	102	466	3110	30
Texel	18	82%	95	2164	2164	23
Velsen	8	30%	29	290	498	17
Waterland	6	40%	19	300	415	22
Zaandam	48	75%	152	1707	1707	11
Zijpe	26	50%	189	1318	5610	33
	208		995	10125 p.	23595 p.	

De 208 deelnemende imkers uit Noord-Holland (25% van het totale aantal) bezitten 995 volken, wat neerkomt op gemiddeld 4.8 volk/imker. Totaaloogst 23.595 pond of gemiddeld bijna 24 pond/volk. Totale imkersbestand Noord-Holland 850; globale totaal-oogst ruim 4 x 23.595p. = 94.000 pond of 47 ton. Vier grote afdelingen uit Zuid-Holland waren ook van

de partij. Bijna 30% van de leden van deze afdelingen verstrekten de cijfers. Deze 97 imkers beschikten over 357 volken (gemiddeld 3.7 volken/imker). Oogst 7395 pond of 20.7 pond/volk.

De cijfers van de Zuidhollandse afdelingen waren:

Boskoop	18	36%	64		1830	28.5 p.
Leiden	25	25%	70		1696	24 p.
Rotterdam	40	32%	178	1688	2634	15 p.
Westland	14	23%	45	1015	1235	27.5 p.
	97		357		7395 p.	

Stellen we dat beide groepen de Randstad vertegenwoordigen dan is van 1352 volken 31.390 pond honing geslingerd, hetgeen een gemiddeld oogstcijfer oplevert van ruim 23 pond/volk.

Maar ook een aantal afdelingen elders in het land hebben meegewerkt.

Velp	20	30%	76	754	1668	22 p.
Lunteren	23	50%	84	82	1244	15 p.
IJhorst	17	45%	75	322	747	10 p.
Oost-Flevoland	29	54%	157	831	3210	20 p.

Bij de huidige opzet is er vanuit gegaan dat de hoeveelheid honing op de thuisstand werd geoogst en de totaal-oogst van hetzelfde aantal volken afkomstig is. Dat zal echter duidelijk verschillen als bv. slechts met een deel der volken wordt gereisd.

De opzet voor 1982 is als volgt:

Hoeveel geslingerd	Van hoeveel volken
totaal
op de thuisstand

We zijn nog ver verwijderd van een landelijk overzicht, want slechts 5% van het totale aantal leden van onze vereniging heeft in 1981 meegewerkt. Niettemin hartelijk dank.

Hoe nu verder?

Het doorgeven van deze cijfers in de afdeling moet een automatisch handeling worden, gelijk het afvoeren van de immen. Gewoon doen, elk jaar, iedereen! Bespreek het in de kringvergadering en laat iemand als centraal adres optreden. Stuur de gegevens naar het Bijenhuis of rechtstreeks naar ondergetekende.

Ko Zoet
Dorsersstraat 66
2151 CJ Nieuw Vennep

Een gevarieerde greep uit de enorme collectie.

nieuws
vanuit
het
bijenhuis

Hebt U onze etalage al gezien?

Een expositie van miniatuurvlechtwerk hebben wij er ingericht, gemaakt door ons lid dhr. G. van Amersfoort te Loenen: korfjes, stalletjes en een piepkleine gevlochten imker kunt U komen bewonderen. Bij het zien van al dit moois wil je onwillekeurig iets meer weten over de achtergronden van de maker, vandaar dat ik hem op een middag in het Bijenhuis eens wat vragen stelde.

De heer van Amersfoort met een bos ruw stro en een bos uitgeschud en gekamd stro, dat gereed is voor het vlechten.

De heer van Amersfoort imkert al vanaf zijn jonge jaren. Van moederszijde stamt hij uit de bekende Veluwe imkersfamilie "v.d. Brink" (zie rubriek Wie? Wat? Waar? in de laatste Groentjes). De ouderen onder ons herinneren zich ongetwijfeld de **imkermethode van de Brink** en het Hoofdbestuurslid van de Brink uit de dertiger jaren. Het vlechten leerde dhr. van Amersfoort van Ome Kees v.d. Brink uit Bennekom. Eerst waren dit vooral korven, later legde hij zich toe op het kleinere en aparte vlechtwerk. Hij schat dat er inmiddels wel zo'n 500 miniatuurtjes uit zijn handen zijn gekomen. Ook maakte hij enkele levensgrote Ambrosiusfiguren. Eén ervan was het vorige jaar te bewonderen op de bijenmarkt in Eerbeek, één is te zien in het Bijenteeltmuseum te Vledder en tijdelijk staat er een exemplaar in het Bijenhuis. „Het vlechten van zo'n Ambrosius kost wel een winter", zegt dhr. van Amersfoort, „als ik het zou moeten be-

De drie Heren misschien de IJsheiligen?

rekenen op uurloon, zou ik zo'n Ambrosius voor f 5.000,- moeten verkopen".

Gelukkig leert dhr. van Amersfoort de kneepjes van de vlechtkunst ook aan anderen. Bij afd. Eerbeek gaf hij al vele cursussen.

Mochten andere afdelingen op de Veluwe ook belangstelling hebben voor een dergelijke cursus dan kunnen zij contact opnemen met deze meester-vlechter, tel. 05765-1379.

De bezoekers van onze winkel raad ik aan vooral ook op de prachtige strakke wijze van vlechten van dhr. van Amersfoort te letten.

Een miniatuur-stalletje met mini-korfjes.

Een nieuw afdelingsblad

Ons jongste afdelingsblad wordt uitgegeven door afd. Laren-Blaricum. Het is een hele prestatie om met een afdeling van 30 leden zo'n goed verzorgd periodiek, dat 6 maal per jaar zal gaan verschijnen, tot stand te brengen. Het blad ademt een milieubewuste denkwijze in het teken van de imkerij. Een bijzonder aardige vondst is de rubriek "de Pen" In elk blad schrijft één van de leden een stukje, dat eindigt met "Ik geef de pen door aan" hierdoor zal ieder op den duur zijn bijdrage aan het afdelingsblad leveren. Mocht U geïnteresseerd zijn, dan kunt U informatie krijgen bij: R. de Bruin, Bijemansweg 13, 1251 PE Laren (N.H.).

T.R.

DE BIJ IN HET OUDE EGYPTE - 2

Een andere, heel bekende voorstelling van de honingwinning werd ruim 2000 jaar later gegraveerd in de wand van een graf bij Thebe, dat toebehoorde aan de patriciër of priester Poebe, Pebes of Pabusa, die leefde tijdens de 26e dynastie (663 - 525 v. C.) in de zogenaamde Saïentijd. Beide afbeeldingen moe-

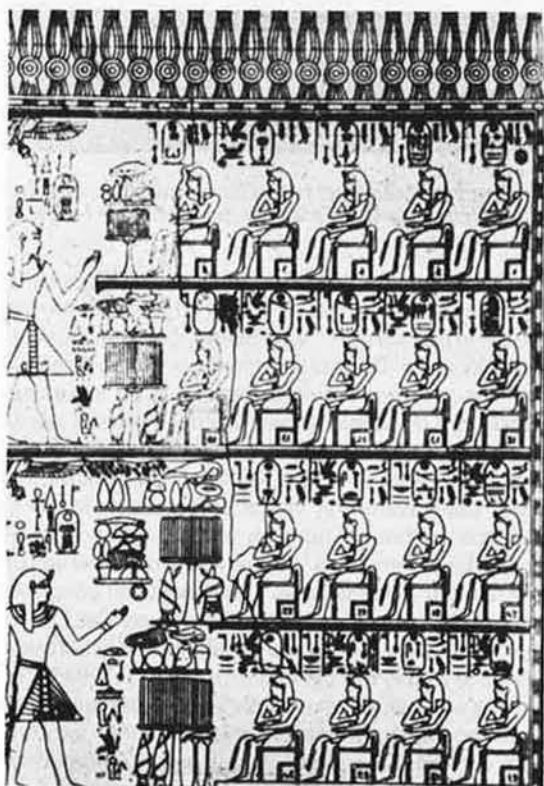
ten nu eerst van beneden naar boven "gelezen" worden en dan weer van links naar rechts, dus naar de beschouwer toe. Door het ontbreken van tekst kunnen het verschillende handelingen zijn, zoals het zwermlokken, uitroken of bezwren op de onderste, en het oogsten, zeven of overgieten van honing (of

mede?) op het bovenste reliëf. Er blijkt in al die eeuwen weinig te zijn veranderd, zelfs de klaarhangende zegelband is gelijk.

Een bewijs te meer, dat het optimistische wereldbeeld van de Egyptenaren gepaard ging met een vrijwel ideale samenleving, die niet gewijzigd behoeft te worden, zodat tevredenheid hier letterlijk geen tijd kende, al doet ons dat onbegrijpelijk star aan. Maatschappijvormers en wereldverbeters hadden in het Nijldal weinig kansen, op een enkele uitzondering na, zoals E (A)chnaton of Amenhotep (Amenophis) IV, die na korte tijd weer tot de orde werd geroepen. Rust en vrede konden met uitzondering van enige inzinkingen vijf millennia lang nagenoeg constant gehandhaafd worden.

Deze stabiliteit vanaf het begin zou tevens op een zeer oude, geregelde bijenteelt kunnen wijzen. Nu zijn daar twijfels over, gezien het toch vrij geringe aantal afbeeldingen en de meermalen vermelde kostbaarheid van honing en was. Zeker werden die producten ook verkregen van wilde bijen, maar er is tegelijkertijd regelmatig sprake van importen, vaak in de vorm van schattingen (belastingen) uit Griekenland, Turkije, Syrië en Israël. Uit het rekeningenboek van de koninklijke huishouding der 12e dynastie in Thebe (1991 - 1786 v.C.) blijkt dat bepaalde hovelingen alle waardevolle zaken achter slot en grendel moesten houden; naast vlees, wierook, zalven en

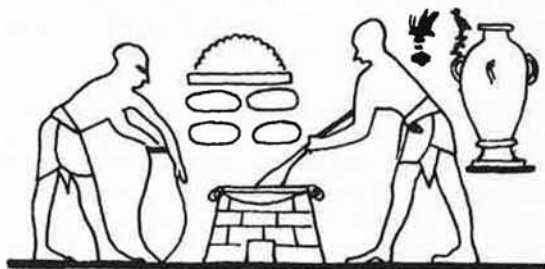

cosmetica viel daaronder ook honing. (Papyrus Buklak, 18). In de strijd tegen de Hyksos, die het rijk vanuit de Sinaï binnenvielen, werden door koning Ahmose of Ahmozes (1562 - 1537 v.C., 17e dynastie) grote hoeveelheden honing buitgemaakt; het feit dat dit speciaal werd vermeld bewijst de kostbaarheid van het produkt. Farao Thoetmosis (Thoetmozes) III (1491 - 1436 v.C., 18e dynastie) ontving omstreeks 1460 een jaarlijks tribuut (schatting) uit Syrië, dat in zilver of voor de helft in honing kon worden voldaan; van de inwoners van Sjasoe in Neder-Egypte ontving hij een jaarlijkse belasting, waaronder ook kruiken met honing waren begrepen. In de tijd der Ramessieden (19e + 20e dynastie, 1580 - 1200 v.C.) moest de beheerder der koninklijke schatkamer steeds honing voor het gebruik aan het hof in voorraad hebben. Bij decreet van Seti (Sethos) I (1305 - 1291 v.C., 19e dynastie) ontving de Osiris-tempel te Abydos regelmatig schenkingen in de vorm van honing. Een inscriptie in een nabijgelegen particulier graf vermeldt, dat aan deze tempel jaarlijk 3½ pond zilver geschenken moest worden, opdat de priesters dagelijks 1 Hin (¾ pond) honing voor de dodencultus van "de geliefde Naromantha" zouden gebruiken.

Op een reliëf in een soortgelijk graf (reg. nr. 101) te Thebe uit ca. 1450 v.C. (18e dynastie) komt de afbeelding van een honinggraattoffer voor (thans in het Brits Museum te Londen). Bij het offer werd de honing uit een vat op de aarde of in het altaarvuur uitgegoten, want de vlam is een zichtbaar teken van de gelouterde ziel van de overledene (vergelijk het Pink-

stervuur). Voor "dagelijks" gebruik kreeg deze overigens ook verzegelde kruiken met bijbehorende nappen mee. En verder natuurlijk het algemeen gebruikelijke met honing gezoete bier, terwijl ook (mede?) en honingkoeken als offergaven zeer gewild waren, zoals later trouwens eveneens bij de Grieken en Romeinen, die zoveel van de Egyptische traditie

naar West-Europa overbrachten. Het bakken van honingkoeken is te zien op een reliëf uit het graf van Rekhmara, vizier onder koningin Hatsjepsot en haar opvolger, de bovengenoemde Thoetmosis III (beiden: 18e dynastie, 1580 - 1314 v.C.). Intussen bleven bijprodukten kostbaar, ondanks het feit dat verschillende tempel- en paleiscomplexen er eigen bijenstanden op na hielden. Uit een rekening van bovengenoemde koning Seti blijkt dat voor een pot honing 1 Deben (91 gram) koper betaald werd, terwijl een os of een ezel een waarde van 110 Deben hadden. Honing was de enige zoetstof, want suiker was onbekend. Het is daarom niet verwonderlijk, dat farao Ramses II (1290 - 1224 v.C., 19e dynastie) zijn ambtenaren daar gedeeltelijk in uitbetaalde, zoals de Romeinse keizers dat met zout deden. Ramses III uit de 20e dynastie (1200 - 1085 v.C.) deed grote schenkingen in de vorm van honing aan de tempels van Thebe en Heliopolis. In de Papyrus Harris worden aldus onder andere genoemd: 331.702 kruiken wierook, honing en olie; 1.933.766 kruiken wierook, honing, olie, vet en dergelijke; 3100 Teber (?) was. Wat het laatste betreft, vanaf de oudste tijden tot op heden (Voodoo) worden wasbeeldjes gebruikt om mensen leed of geluk aan te toveren. Het zou hier te ver voeren daar op in te gaan, maar onder de regering van deze gewelddenaar onder de Egyptische vorsten werd iemand gestraft, die in opdracht van vooraanstaande mannen wassen beeldjes had gemaakt, waardoor deze de gunst van vrouwen uit de harem van de farao poogden te winnen.

Hoe oud die wasmagie wel is blijkt uit de Westcar Papyrus (3e dynastie, 2778 - 2723 v.C.), waarin het volgende verhaal wordt verteld:

Aba-ner maakte een wassen beeldje van een krokodil en wierp dat in het water van de vijver, waarin de minnaar van zijn vrouw gewoonlijk baadde. De waskrokodil werd levend en trok hem naar de diepte. Na zeven dagen nodigde Aba-ner de koning uit om het wonder te komen zien. Zij gingen samen naar de vijver en Aba-ner beval de krokodil de minnaar van zijn

vrouw naar boven te brengen. Even later verscheen de krokodil weer boven de waterspiegel met de man in zijn bek. *Aba-ner pakte de krokodil, die op hetzelfde moment weer een wasfiguur werd. Toen de koning de reden hoorde waarom Aba-ner de krokodil had gemaakt, zei hij tot het dier: "Neem onmiddellijk wat je toekomt!" Daarop wierp Aba-ner de was-krokodil weer in het water. Opnieuw groeide deze ogenblikkelijk uit tot een verscheurend reptiel, greep de man en verdween er definitief mee onder water.*

Wasbeeldjes van Apep(i), Apap of Apophis, de slang met de vele gevaarlijke windingen (vergelijk de Paradijsslang en de Germaanse Midgardslang), die de zonnegod Re elk etmaal bedreigde, werden wel gegeten om het ondier symbolisch te vernietigen. Niet alleen met was, maar ook met honing kon men iemand of iets bezweren. Bertus Aafjes geeft de vertaling van zo'n afweerspreuk in zijn gedichtenbundel *De blinde harpenaar*:

*Ik heb een tovermiddel gemaakt uit klaver
Om mijn kind tegen u te beschermen,
Een tovermiddel uit uien
Dat u schade berokkent,
Een tovermiddel uit honing,
Zoet voor de mens, maar bitter voor wie leven in het
hiernamaals.*

Hoe anders klinkt het liefdesliedje, dat zo uit het Hooglied afkomstig kon zijn:

*De kleine sycomoor(moerbeivijge)boom
Die zij met haar hand geplant heeft,
Beweegt zijn mond om te spreken.
Het fluisteren van de bladeren
Is zoet als gezuiverde honing.*

Ontroerend is in dit verband de bepaling uit een bijna 21 eeuwen oud huwelijkscontract, waarbij de bruidegom zijn jonge bruid belooft haar in elk geval jaarlijks twaalf kruiken honing te bezorgen. Ook hier is echter niets nieuws onder de zon, want slechts een halve eeuw geleden bestond de bruidsgift bij de Afrikaanse Massai uit korven of vijf kruiken honing om er bier (mede?) van te brouwen, zoals nu nog wel bij Zuid Amerikaanse indianen, en kreeg het jonge Twentse bruidspaar een "broedshuive" mee.

Chris Maillie

BIJEN ANDERS OF ANDERE BIJEN

Wij imkers hebben het veelal zo druk met de soort *Apis mellifica* of zo u wilt *Apis mellifera*, dat wij maar weinig aandacht besteden aan de talloze wilde bijtjes die in ons land voorkomen. Gedeeltelijk komt het ook door onbekendheid, maar vooral ook denk ik is de oorzaak te vinden in de ongedurigheid van deze klei-

ne bijtjes. Zo zijn ze veel moeilijker waar te nemen om over echt rustig bestuderen maar te zwijgen. De beste methode vind ik altijd nog om eerst eens na te gaan wanneer en op welke gewassen de verschillende soorten voorkomen. Zo komen zeker een viertal soorten zandbijtjes, een enkele wespbij, een zijdebijtje en een metselbij vrijwel uitsluitend voor op wilgekatjes, die in maart-april in bloei staan. Op dovenetel en longkruid, welke laatste in mijn tuintje in maart-april staat te bloeien, zie ik nog al eens een sachembij (*Anthophora acervorum*) fourageren.

Sommige graafbijen en wespbijen vliegen in april en mei druk op havikskruid en paardebloem. In de duinen loont het in mei-juni zeker de moeite om eens plaats te nemen in de buurt van bloeiend slangekruid of ossetong. Metselbijtjes, rouwbijen en sachembij kunnen langs komen om hun zoete kostje op te halen. Boerenwormkruid wordt in het begin van de zomer veel bezocht door zijdebijtjes en zo zou ik nog wel even door kunnen gaan.

Het voorjaar en de voorzomer zijn zeker de beste tijd om kennis te maken met wilde bijtjes. Mijn eerste kennismaking met deze interessante insecten vond plaats tussen de aalbessen, ook al in het voorjaar dus. Op de onopvallende bloempjes vliegen zeer vaak graafbijtjes af en aan. Trouwens ook andere ribes-soorten ontvangen bezoek van ze. Later in het jaar zien we niet zo erg veel wilde bijtjes meer of we moeten letten op zandblauwtjes (glansbij), *Knautia* of *Scabiosa* (zandbij) of struikheide (o.a. zand-, wesp- en zijdebij). Een erg aardige ervaring met wilde bijtjes wil ik u niet onthouden. Op een zomerse dag waren we bij onze ouders op bezoek en zaten gezellig in de tuin. Er stond daar een grote bloempot gevuld met *Sempervivum*-soorten en *Festuca glauca*, het blauwe schapegras. Na enige tijd viel mij op dat er steeds een bijtje via een gangetje in de aarde van de pot naar binnen kroop. Daarbij sleepte het diertje steeds kleine stukjes blad met zich mee. Al gauw kwam ik tot de konklusie dat hier de behangersbij (*Megachile*) bezig was. Deze onder meer op vlinderbloemigen en grote composieten fouragerende bijen bekleden hun nest nl. met stukjes blad. Na enig speurwerk ontdekte ik op nog geen 25 meter afstand aan de daar aanwezige rozestruiken een aantal bladeren waaruit keurige stukjes waren gesneden. In dat geval hebben we meestal te doen met de soort *M. centuncularis*, want die nemen dat bij voorkeur als behang voor de kraamkamer. Andere soorten hebben liever berkebas of eike- en beukebladeren. Men vermoedt dat de behangersbijen hun nest bekleden om te voorkomen dat er schimmel in het nest gaat optreden. Het was werkelijk interessant om te zien hoe ijverig de behangersbijen de opgerolde blaadjes naar binnen sleepten. Zo ziet u, het is erg zinvol om ook eens aandacht te besteden aan de kleine bijtjes die onze honingbijen zo na staan.

Ing. Wim R. Oudshoorn, Warmond

Eerder verschenen in „De Stertselaar“, afd. Leiden e.o., 1/1982

bijenplant in beeld

smeerwortel

De Smeerwortel is een plant, die U wellicht niet in deze rubriek zou verwachten.

Bij nadere beschouwing van de plant en de illustratie moet het de oplettende waarnemer toch opvallen, dat er voor de honingbij geen nectar te halen valt in een bloem, waarvan de nectariën zo diep liggen verscholen. Deze bevinden zich namelijk op de bloembodem. Om nectar te kunnen puren is een instektetong van tenminste 10 mm. lengte nodig. Hommels kunnen dat, maar sommige bijen een gaatje in de bloemkroon, dichtbij het vruchtbeginsel, om de nectar gemakkelijker te kunnen opzuigen. De honingbij maakt daar een dankbaar gebruik van. U moet daar maar eens extra op letten als de plant in mei en juni in wegbermen en langs slootkanten staat te bloeien. De plant is overal erg ruw behaard en behoort dan ook tot de familie van de Ruwbladigen (Boraginaceae).

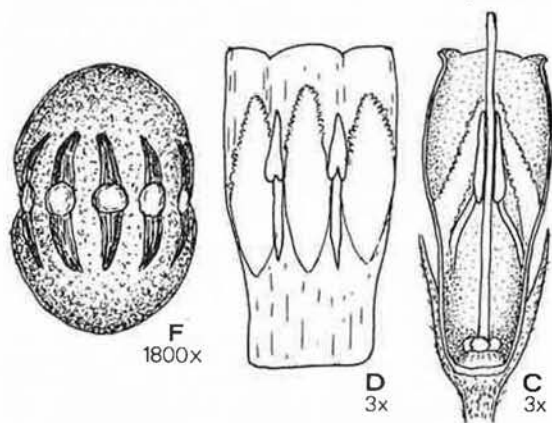
Het is een forse plant, waarvan de onderste bladeren zijn gesteeld. De bovenste zijn dat niet, die zetten zich een eindje langs de stevige stengel voort.

De bloemen hebben een kleur, die varieert tussen wit, geelachtig wit, en helder-, rood- en donkerpurper. De bloemknoppen staan eerst verticaal omhoog. Bij het opengaan draait de knop zich en als de bloem geheel open is hangt zij verticaal omlaag. Die beweging van de bloemknop tijdens het opengaan komt bij diverse planten voor.

Bij de Smeerwortel wordt door de hangende stand van de bloem de bestuiving begunstigd. De meeldraden zitten met de helmknoppen tegen de stamper gedrukt. De helmknoppen openen zich aan de zijde, die tegen de stamper ligt. Wanneer een insect, b.v. een hommelmel, nu zijn tong in de bloem steekt, vindt het de weg versperd door schubben, die tussen de meeldraden tegen de stamper staan. De randen van de schubben zijn bezet met papillen (korte uitsteeksel), die in elkaar grijpen. Het insect moet voor het opzuigen van de nectar zijn tong langs de helmknoppen brengen, daarbij komt stuifmeel vrij en valt op het insect.

De stuifmeelkorrels hebben van opzij gezien een elliptische vorm met een insnoering (taillering) in het midden. In de insnoering bevinden zich de 7 - 11 kiemopeningen met ter plaatse van iedere kiemopening een verticale korte groef. Van de Smeerwortel is geen honing te verwachten, maar 't is wel een bijenplant om eens van dichtbij te bekijken.

Arjen Neve

SMEERWORTEL (*Symphytum officinale* L.):

A bloeiwijze; B blad; C doorgesneden bloem; D gedeelte van opengeslagen bloemkroon met meeldraden en schubben; E meeldraad; F stuifmeelkorrel; G vrucht.

NOTULEN (2E GEDEELTE) VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VERENIGING TOT BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND, GEHOUDEN OP ZATERDAG 3 APRIL 1982

Na de middagpauze geeft **dh. Wijchman**, voorzitter van afd. Assen, een kort overzicht van het programma voor de Nationale Imkersdag, die door de afdeling voor de 5e maal wordt georganiseerd. De eerste keer duurden de feestelijkheden 4 dagen en er kwamen 24.000 bezoekers. Ook nu hoopt de afdeling op een goede opkomst, wel verzoekt zij i.v.m. de organisatie om tijdige opgave van deelneming.

STATUTEN EN REGLEMENT

Inmiddels zijn **dh. mr. A. de Leeuw** en **mr. P.D. den Bruijgom** gearriveerd om vragen over Statuten en Reglementen te beantwoorden.

Mw. van Heest - afd. Westland: Momenteel zijn afdelingen verzekerd tegen W.A. krachtens de Collectieve Bijenzekeringsverzekering. Dient de afdeling zodra zij Vereniging is geworden zelf een dergelijke verzekering af te sluiten? **Antwoord:** De leden zijn krachtens hun lidmaatschap van de landelijke verzekering tegen W.A. en eigen schade verzekerd. Door de nieuwe structuur wordt dit niet gewijzigd, zodat de verenigingen-afdelingen dit niet behoeven te doen. **Dhr. de Jong - afd. Utrecht:** In de concept-statuten ligt het accent bij de hoofd-vereniging. Men moet eerst lid zijn van de hoofd-vereniging voordat men zich kan aansluiten bij een sub-vereniging. Afd. Utrecht zou dit liever omkeren. Tevens vraagt de afdeling zich af waarom er verschil is in minimum-leeftijd voor bestuursfuncties voor sub-verenigingen (18 jaar) en hoofd-vereniging 21 jaar. **Antwoord:** De praktijk zal zijn, dat men zich eerst bij een afdeling als lid aanmeldt, die aldus de eerste beoordeling doet alvorens de aanmelding bij de landelijke vereniging te doen. De nadruk komt derhalve praktisch bij de vereniging-afdeling te liggen. Met betrekking tot het verschil in minimum-leeftijd kan worden gezegd dat er een verschil in zwaarte van functie is; principiële verschillen zijn er niet.

Dhr. Schroeder - afd. Wageningen: De omschrijving van afd. Handel in art. 21 is te summier, dit zou wel eens een beperking voor afd. Handel kunnen inhouden. **Voorz.:** De omschrijving in de statuten is summier, en dient verruimd te worden.

Dhr. van Rooyen - afd. Ede: Waar staat in het Wetboek dat een Vereniging geen afdelingen meer mag hebben? Zouden werknemers van de Vereniging niet ook in het Bestuur vertegenwoordigd moeten zijn?

Dhr. Nijenrode - afd. Oegstgeest: Er bestaan nog verenigingen met afdelingen, ondanks de nieuwe wet. **Antwoord:** Een vertegenwoordiging van werknemers in het Bestuur is alleen het geval bij rechtspersonen, die de uitvoering van sociaal-cultureel werk ten doel hebben en is dus niet van toepassing op Uw vereniging. Dit volgt uit het systeem van de wet. Zodra men over een bestuurlijke organisatie beschikt en aan het economische verkeer deelneemt is men krachtens de wet een rechtspersoonlijk bezittende vereniging. Afdelingen kunnen alleen bestaan, indien deze uitsluitend intern en zonder bestuursorganisatie functioneren. Dit is echter niet het beeld van de afdeling zoals deze bij de Vereniging ter Bevordering van de Bijenteelt functioneert. Als zuiver intern werkende afdeling kan men ook niet de beschikking hebben over een eigen vermogen:

dat behoort dan tot het vermogen van de vereniging en alleen het bestuur van de vereniging kan daarover beschikken. Uiteraard is het mogelijk om over andere constructies dan de thans gekozen na te denken. Daarbij moet uitgangspunt zijn, dat de afdelingen zelfstandige verenigingen zijn. Eén van de mogelijkheden is, dat de verenigingen-afdelingen worden samengebracht in een federatief verband: de verenigingen-afdelingen zijn dan als zodanig lid van de overkoepelende vereniging. Hierdoor wordt evenwel de directe band tussen de individuele leden en Wageningen verbroken, waarbij men zich moet realiseren, dat in de gekozen opzet de individuele leden eigen rechten hebben ten opzichte van Wageningen, zoals het recht op verzekering en het recht op het Groentje. Het Hoofdbestuur, dat aan de band met de individuele leden veel waarde hecht, heeft juist daarom voor de huidige opzet gekozen. Deze opzet wordt gekenmerkt door de combinatie van autonomie in de verenigingen-afdelingen en een directe band van de individuele leden met de landelijke vereniging. **Dhr. Vriens - afd. Nieuw-Leusen:** Moeten wij ons laten inschrijven bij de K.v.K. **Antwoord:** Inschrijving bij de Kamer van Koophandel is niet verplicht, doch zonder die inschrijving blijven de bestuurders, die voor de afdeling gehandeld hebben, aansprakelijk, indien de vereniging-afdeling hun handelen niet goedkeurt en op grond daarvan weigert de door de handelende bestuurder aangegane verplichtingen te honoreren.

Dhr. de Jong - afd. Utrecht: Sub-verenigingen moeten de mogelijkheid hebben zelfstandig leden te schorsen. **Antwoord:** Er is geen bezwaar tegen, dat de schorsingsprocedure van artikel 7 van de statuten in overleg met de vereniging-afdeling wordt aangespannen. **Voorzitter** kan zich hiermede eveneens verenigen.

Dhr. v.d. Bovenkamp - afd. Geldermalsen heeft bezwaar tegen de leeftijdsgrens voor bestuursleden van 65 jaar. Ook moeten sub-verenigingen zelfstandig kunnen beslissen over bedragen hoger dan f 10.000,-. **Antwoord:** Er bestaat principieel geen bezwaar tegen het vervallen van de leeftijdsgrens van 65 jaar, mits dit vervangen wordt door periodieke aftreding met herverkiesbaarheid. **(Vergadering besluit leeftijdsgrens in de concept-statuten te schrappen).** De goedkeuringsprocedure voor rechtshandelingen die een belang van f 10.000,- te boven gaan houdt verband met verenigingen-afdelingen, die geen volledige rechtsbevoegdheid bezitten en waarbij de bestuurders persoonlijk (mede) aansprakelijk zijn.

Bovendien moet men in het oog houden, dat het recht van het Hoofdbestuur zijn goedkeuring te onthouden, door de laatste volzin van artikel 13 lid 6 letter g, in grote mate wordt beperkt.

Dhr. Weichman - afd. Assen stelt voor in de statuten op te nemen hoe vaak het verenigingsorgaan zal verschijnen. **Antwoord:** Het is beter dit niet in de statuten vast te leggen. Wijziging van de periodiciteit zou dan tot wijziging van de statuten noodzaken met alle bezwaren van dien. Daarenboven laat de huidige tekst van de statuten de grootst mogelijke ruimte: de algemene vergadering kan het Hoofdbestuur achteraf ter verantwoording roepen indien men vindt dat het orgaan te weinig frequent is verschenen of vooraf door middel van een motie het Hoofdbestuur verzoeken tot een hogere verschijningsfrequentie over te gaan.

Mw. van Heest - afd. Westland informeert of de statuten van de sub-verenigingen gezamenlijk kunnen worden gepasseerd. **Voorz.:** Het bestuur wil in overleg met de notaris zien wat het in dezen kan doen.

Vraag uit de vergadering: Wat gebeurt er met de Verspreide Leden van de Vereniging als de nieuwe statuten van kracht zijn geworden? **Antwoord:** Het is de bedoeling dat de Verspreide Leden zoveel mogelijk zullen worden ondergebracht in de afdelingen. Ook wordt de mogelijkheid overwogen om een afdeling Verspreide Leden op te richten.

Dhr. Ottenvanger: Wat is het verschil tussen rechtspersoonlijkheid en rechtsbevoegdheid? **Antwoord:** De ver-

enigingen met rechtspersoonlijkheid worden onderscheiden in verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid en verenigingen met beperkte rechtsbevoegdheid - dus beide bezitten rechtspersoonlijkheid. De vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid mag in tegenstelling tot de Vereniging met onbeperkte rechtsbevoegdheid: a. geen registergoederen (onroerende goederen) verkrijgen; b. geen erfenissen, maar wel legaten ontvangen; c. bestuurders zijn naast de vereniging hoofdelijk mede aansprakelijk voor de verplichtingen van de vereniging.

Tenslotte brengt voorz. het voorstel: **doorgaan op de ingeslagen weg, dus hoofdvereniging met sub-verenigingen met gehele of beperkte rechtsbevoegdheid**, in stemming. Het voorstel wordt aangenomen met 194 stemmen voor, 58 tegen en 16 blanco.

VERSLAG COMMISSIE NAZIEN BOEKEN

Daar het verslag niet tijdig klaar was om vóór de Algemene Vergadering in het Groentje te kunnen worden geplaatst, werd dit voor de vergadering uitgedeeld. Naar aanleiding van het verslag werden geen vragen gesteld. Voorz. bedankt de commissieleden dhr. Bonsing en Spelbrink. De afdelingen Ede en Eindhoven worden aangewezen om komend jaar weer voor een afgevaardigde in de Commissie Nazien Boeken te zorgen, afd. Elburg is reserve.

BELEID HOOFDBESTUUR

Voorz.: Het beleid van het Hoofdbestuur is erop gericht, dat afd. Handel z.s.m. uit de rode cijfers zal zijn door een zakelijke aanpak. Om het verlies bij te passen door het vragen van een bijdrage aan de leden, zoals dhr. van Rappard voorstelde, is een goede maar vooroorlogse gedachte, die in deze tijd niet haalbaar is. **Dhr. Jensema - afd. Laren-Blaricum** stemt met de woorden van de voorz. in. Door de jaren heen werd door afdeling Laren-Blaricum de globale lijn van aanpak voor Handel vertolkt, nooit in negatieve maar steeds in positieve zin.

Dhr. Vriend - afd. Nieuw Leusen: De prijzen van de artikelen in het Bijenhuis zijn te hoog in vergelijking met prijzen van andere handelaren in bijprodukten. Ook vindt spr. dat afd. Handel steeds te laat op de bijenmarkten is. Voorz. "Tijdig op de markten" zal een aktiepunt voor dit jaar zijn. De afd. Handel heeft, doordat er ook al omwille van de deponhouders vastgestelde prijzen zijn, geen vrijheid om op de markten artikelen tegen stuntprijzen aan te bieden. De prijzen van het Bijenhuis liggen tussen die van de concurrentie in: ze zijn niet de hoogste, evenmin de laagste. „Vergelijk echter niet alleen de prijs maar ook de kwaliteit”.

Dhr. Zoet - afd. Haarlem stelt voor in de toekomst voor het punt Handel, voorafgaand aan de Algemene Vergadering, een aparte vergadering te beleggen, waaraan deskundigen vanuit de groepen deelnemen. Tijdens de Algemene Vergadering kan dan over bijen en verenigingsaangelegenheden worden gesproken. Applaus.

Dhr. van Rooyen - afd. Ede: Met welke middelen kan dhr. Krabbenborg zich nog waarmaken binnen de afd. Handel? Heeft de bank de kredietkraan wellicht al dichtgedraaid? Voorz.: Dit laatste is niet het geval. Dhr. Krabbenborg heeft nog een jaar de tijd gekregen zich waar te maken en afd. Handel zonder verlies te laten draaien.

Dhr. van Hesteren - afd. Eck en Wiel pleit namens de groep Betuwe voor een bedrijfseconomische doorlichting van afd. Handel door dhr. Waterbeek, die het vorig jaar aanbod dit gratis te willen doen. Omdat het bestuur niet op dit aanbod van dhr. Waterbeek inging, zijn momenteel de timmerwerkplaats, boenwasverwerking en honingafdeling gesloten, terwijl winkel en dienstwoning ook zullen worden opgeheven. De bedrijfseconomische adviezen van dhr. Waterbeek kunnen de redding van het Bijenhuis zijn. (Verdere bewoordingen niet voor notulering vatbaar). Voorts deelt spr. namens de groep een voorstel uit, en verzoekt voorz. de vergadering voor enige tijd te schorsen, zodat ie-

der van de inhoud van het voorstel kennis kan nemen, waarna het in stemming kan worden gebracht. Voorz. antwoordt dat de winkel niet wordt gesloten en dat er geen sprake is geweest van opheffing van de dienstwoning voor de familie Louters. Voorz. vindt dat het voorstel van de Betuwe niet in stemming kan worden gebracht. Voor het indienen van voorstellen in de Algemene Vergadering is er een vastgestelde procedure, die in het huishoudelijk reglement is te vinden.

Mw. van Andel protesteert: Voortdurend wordt er gezegd dat er dit en dat zal worden gedaan. Wij moeten eindelijk eens tot een grondige reorganisatie besluiten. Vorig jaar werd door dhr. Waterbeek een uitgebreid rapport voor de Commissie Nazien Boeken geproduceerd, hetgeen onder de tafel verdween. Op het aanbod van dhr. Waterbeek om gratis een bedrijfseconomisch onderzoek in het Bijenhuis in te stellen werd door het bestuur niet gereageerd. Voorz.: Dhr. Waterbeek bood aan een bedrijfseconomisch onderzoek te verrichten, hij zou zich hiervoor enige weken met een caravan in het Bijenhuis installeren. Voor het Hoofdbestuur zou dit onderzoek te laat plaatsvinden om het nog te kunnen behandelen in een Hoofdbestuursvergadering. „Omdat zich intussen twee deskundige leden bereid hadden verklaard dit onderzoek in één dag te doen, heb ik dit de heer Waterbeek telefonisch meegedeeld, waarop hij liet weten dan in Portugal te blijven.” Voorz. vindt overigens deze interruptie van een Hoofdbestuurslid bijzonder onelegant en wil hier tijdens deze vergadering niet verder op in gaan.

Dhr. van Hoogen - afd. Soest-Amersfoort: De huidige moeilijkheden zijn te wijten aan de lage omzetsnelheid, verminderde omzet, hoge rentestand en de andere toerekening van kosten. Het hebben van een winkel binnen een Vereniging kan wel, maar maakt de zaak niet eenvoudiger. Als het op langere termijn niet goed gaat, zal er naar een andere oplossing moeten worden gezocht; dit is ook de tenor van de rapporten van de Commissie Doorlichting.

Dhr. Maste - afd. Goerland heeft twee vragen: a. Levert het Bijenhuis ook aan de concurrentie? b. Waarom staan er advertenties van de concurrentie in het Groentje? **Dhr. Krabbenborg**: Via het Bijenhuis worden enkele artikelen doorgeleverd aan de concurrentie. Voorz.: Voor het opnemen van advertenties in het Groentje zijn er twee mogelijkheden: a. alleen zélf adverteren en Speurbijtsjes opnemen; b. advertentiemogelijkheden voor iedereen. Voor dit laatste is gekozen. **Dhr. Gouda - afd. Bommelewaard**: Steeds weer wordt er gesproken binnen de Vereniging over concurrentie. De prijzen van de handelaren in imkersartikelen zijn in doorsnee gelijk; het prijsverschil wordt gemaakt door de afstand van het lid tot de handelaar.

Dhr. Meijerman - afd. Zelhem: In de Statuten staat dat het rapport van Commissie Nazien Boeken in het februari-nummer van het Groentje moet verschijnen en dat de Alg. Verg. voor eind maart moet worden gehouden. Voorts heeft één van de werknemers na meer dan 30 jaar dienst van het bestuur te horen gekregen dat hij zich maar moet laten afkeuren. Voorz.: Door omstandigheden o.a. in verband met het verblijf van dhr. Waterbeek, die in deze Commissie zitting zou hebben, in Portugal kon het rapport niet tijdig in het Groentje worden opgenomen. Als de Alg. Verg. een week eerder had plaatsgevonden had spr. niet aanwezig kunnen zijn en had een ander de vergadering moeten leiden. Wat dhr. Louters betreft is er beslist niet met het mes op tafel gespeeld. Wel is er een bepaald voorstel aan hem gedaan.

Dhr. Op den Camp - afd. Amby, Berg en Terblijt: De afdeling staat achter het beleid dat dhr. Muntjewerf voorstaat. Als het Bijenhuis c.q. afd. Handel gesubsidieerd zou moeten worden, dan zou het voor de Limburgse afdelingen, ook al door de aanwezigheid van afdelingen van de andere organisaties in de provincie, bijzonder moeilijk worden lid te blijven van Wageningen. Veel leden zouden bedanken. Voorz. heeft oog voor de problemen in het Zuiden, maar stelt dat ook de Imkersbond van de ABTB haar leden een voorstel tot contributieverhoging van f 5,- heeft gedaan.

Dhr. Rijpma - afd. Oranjewoud: Het is onjuist dat dhr. Krabbenborg alleen verantwoordelijk wordt gesteld voor afd. Handel. Maak van hem geen kop van Jut.

Voorts verklaart de vergadering zich akkoord met het gevoerde beleid (231 stemmen voor, 27 tegen en 3 blanco).

KORTE VERSLAGEN VAN DIVERSE COMMISSIES

Ziektebestrijdingscommissie - Alg. Voorzitter.

De Varroa komt steeds naderbij; wij moeten er ernstig rekening mee houden dat de ziekte over twee jaar ook Nederland zal hebben bereikt. De maatregelen die in Duitsland worden genomen zijn niet effectief, daar de beroepsimkerij zich verzet tegen vervoersverboden. Momenteel wordt er gewerkt aan bestrijding van de Varroa langs biologische weg n.l. door in het broednest een raam kunstmatig met grote celafdruk te plaatsen. De bijen reageren hierop met het bouwen van darrenraat. Zodra dit raam is belegd met darreëitjes en is verzegeld wordt het uit de kast verwijderd, waardoor het grootste deel van de Varroamijten, die zich zoals onlangs is gebleken hoofdzakelijk in het darrebroed bevinden, kan worden vernietigd. Ook worden er steeds nieuwe vindingen op het gebied van chemische bestrijdingsmiddelen gedaan. Momenteel is er al een Folbexpreparaat, dat vrij betrouwbaar is. Door de Ziektebestrijdingscommissie wordt op 12 juni een speciale dag voor de Ziektebestrijdingsteams georganiseerd, waarop de leden van de teams volledig op de hoogte zullen worden gesteld van nieuwe vindingen en meningen op het gebied van de ziektebestrijding. Dhr. Spaink - afd. Haarlem: Hoewel door de ZBT's veel werk wordt verricht, klinkt dit nog te weinig door naar de leden. Dhr. Seppen - afd. Bennekom: Wordt er ook gedacht aan het afsluiten van bepaalde gebieden als de Varroa is geconstateerd? Wat is Uw mening over het afsluiten van Texel en Terschelling om zo een aantal niet besmette volken over te kunnen houden? Voorz.: Dit onderwerp is uitvoerig besproken door de Ziektebestrijdingscommissie. Ir. Pettinga heeft een rampenplan met grensafscheidings voor eventuele vervoersverboden klaarliggen. Dhr. Pettinga: Op korte termijn zal de Z.B.C. zich over het afsluiten van bepaalde gebieden, zoals de Waddeneilanden, nader beraden. Nu er nog geen Varroa is geconstateerd, kunnen er ook nog geen vervoersverboden worden uitgevaardigd, daar hierdoor degenen die bijen nodig hebben voor bestuivingsdoeleinden ernstig zouden worden gedupeerd. Dhr. Zoet - Afd. Haarlem: Er is geen enkel verband tussen het afsluiten van de Waddeneilanden en het in gevaar brengen van bestuiving door bijen. Met bijen van de eilanden wordt niet om deze reden naar het vasteland gereisd, wel reist men naar de eilanden i.v.m. bepaalde drachtmogelijkheden, zoals lamsoor en heide. Het in gevaar brengen van de bestuiving zou een rol spelen als men de Zeeuwse eilanden zou afsluiten. Dhr. Nibbelink - bestuurslid Stichting tot Behoud van de Nederlandse Bij: Waarom zullen we niet nu al de Waddeneilanden afsluiten voor bijen van het vasteland. Spr. pleit ervoor om op zeer korte termijn het economisch belang van de bijen als bestuivers te becijferen. Dhr. Kroeze - afd. Emmen: De overheid dient meer te worden betrokken bij de ziektebestrijding bij bijen en bij het nemen van monsters. Neem contact op met de Gezondheidsdienst voor Dieren, die op diverse plaatsen in het land haar laboratoria heeft. Dhr. Pettinga: Dit is besproken met prof. Vervoorn, secretaris van deze dienst. In noodgevallen kan de Gezondheidsdienst voor Dieren bijspringen in het onderzoeken van monsters. Als dit echter een blijvend karakter krijgt zal hiervoor moeten worden betaald. Dhr. Veldhuizen - afd. Soest-Amersfoort: Het geld voor ziektebestrijding moet niet alleen van de overheid maar ook van de imkers komen. Iedere investering die wij doen aan selectie en ziektebestrijding is zinvol.

Redactiecommissie - mw. Rive:

Er wordt prettig samengewerkt binnen de commissie en

met de drukker. In januari gingen we over van boekdruk op het offset procédé, hetwelk meer mogelijkheden geeft tot b.v. het overnemen van afbeeldingen. „Enquêteformulieren zijn hedenochtend onder u verspreid om zo de wensen, die er leven met betrekking tot het Groentje te leren kennen, waardoor hierop kan worden ingespeeld“. Gelukkig beschikken we steeds over voldoende kopij, waardoor het ook zinvol werd om enige malen per jaar met 32 pagina's uit te komen. De wens van de commissie is elke maand een blad van 32 pagina's te mogen afleveren; dit is echter een financiële kwestie. Voorz.: Besprekingen over het samengaan van ons maandblad met dat van het Zuiden worden gevoerd. Dhr. Goedheer - afd. Dordrecht: Waarom staan de markten die in het zuiden worden gehouden niet in het Groentje? Mw. Rive: Als wij de gegevens tijdig doorrijgen worden deze altijd opgenomen.

Commissie Voorlichting en Publiciteit - dhr. Muntjerf:

Op de Flevohof werd de bestaande maar sterk verouderde bijenexpositie opnieuw en wel bijzonder aantrekkelijk opgezet. Met name dhr. Trip uit Drente verzette hiervoor veel werk. Om meer publiciteit aan de Vereniging te geven werden groene vlaggen met het Verenigingsembleem in voorraad genomen. Tegen kostprijs kunnen deze worden gekocht door de afdelingen t.b.v. propagandadoeleinden. Wellicht kan het Hoofdbestuur afdelingen die een respectabel aantal jaren bestaan zo'n vlag cadeau geven! Verder wordt er een aktie voorbereid „Naar de imker toe“. Adressen zullen worden gezocht, waar leden die meer van de bijenhouderij willen weten en er wat van willen zien een kijkje kunnen nemen. Ook de schooltelevisie en -radio zullen in de komende maanden aandacht aan de imkerij besteden.

Commissie Onderwijs - dhr. Pater:

Terwijl de Commissie Onderwijs in het verleden maar eenmaal per jaar bijeenkwam voor het afnemen van examens Praktisch Imker is het nu een bijzonder levende commissie geworden, welke zelfs een blad Info, Contactorgaan voor Bijenteeltleraren, uitgeeft. Dit blad wordt niet alleen gelezen door leraren, maar ook door leden en afdelingsbesturen die op de hoogte willen blijven. Verder stelt de commissie programma's samen voor speciale cursussen. Voorts wordt er momenteel gestudeerd op de „Nota Cursorisch Onderwijs“ van het Ministerie van Landbouw & Visserij met betrekking tot de cursussen bijenteelt. Mogelijk gevolg van deze nota zal een andere opzet van de cursussen zijn.

Commissie Honing - dhr. Pater:

Van oudsher is de taak van de commissie het begeleiden van de Nationale Honingkeuring. Vorig jaar werd de commissie met drie nieuwe leden uitgebreid en komende week komt men bijeen om te spreken over een nieuw ontwerp van het reglement voor de Nationale Honingkeuring en nieuwe keuringsformulieren.

Koninginneteeltcommissie - dhr. Geskes:

Het meeste dat ik hier zeg kunt U ook lezen in het komende Groentje, waarin het jaarverslag van Schiermonnikoog wordt opgenomen. De belangstelling voor Schier heemt nog steeds toe, vorig jaar werden er weer belangrijk meer volkjes naar het eiland gezonden dan in 1980. Ook de belangstelling voor de koninginneteelt groeit sterk. Voor het koninginneteeltsymposium te Utrecht was een onverwacht grote opkomst. Het aprilnummer van het Groentje wordt in overleg met de commissie tot een speciaal themanummer Koninginneteelt gemaakt. Mw. Kroes-afd. Bunnik-Houten: Jammer dat de Stichting tot Behoud van de Nederlandse Bij geen onderdeel werd van de Koninginneteeltcommissie; is dit niet te wijten aan de starre houding van de commissie? Voorz.: Alle mogelijkheden tot aansluiting bij de commissie werden gegeven. Nog vorig jaar zei dhr. Visch tijdens de Algemene Vergadering: „Laten die imkers die zich willen inzetten voor terugfokken van de Nederlandse bij zich melden bij de Koninginneteeltcom-

missie". Aan de Stichting is echter het verzoek gedaan een lid aan te wijzen voor de commissie en hierop is onlangs positief gereageerd. **Dhr. Nibbelink - Stichting Behoud Ned.** Bij: Binnenkort zal de naam van degene uit de Stichting die dit op zich zal nemen worden doorgegeven. **Drs. Beetsma - adviseur van de Stichting** wijst erop dat hij adviseur van de Stichting is, maar dat dit niet inhoudt dat hij bestuurlijk betrokken is, waar nodig zal hij van advies dienen. **Dhr. Pettinga** stelt dat hij eveneens adviseur is, maar daarom nog niet alles onderschrijft wat in de brochure van de Stichting staat.

BEGROTING 1982/83

Voorz. zet uiteen dat het Hoofdbestuur besloot tot het voorstel van contributieverhoging i.v.m. de voortschrijdende geldontwaarding. Vorig jaar hielden we de contributie op hetzelfde bedrag en stilstand in dezen is feitelijk achteruitgang. **Spr.** pleit er sterk voor met dit voorstel in te stemmen; in het verleden werd tijdens de Algemene Vergadering de motie van de groep Veluwe (verwoordt door afd. Eerbeek) aangenomen, om per jaar het quotum met de prijsindex mee te laten stijgen. **Dhr. Weemaes - afd. Hulst** vindt de contributie hoog. De afdeling heeft door haar ligging aan de grens veel contact met Belgische imkers. Het Belgische bijblad is goed; aan ziektebestrijding wordt ook daar gewerkt en suiker kan men via België bestellen; de kosten van het lidmaatschap daar zijn f 25,-. Het door het Hoofdbestuur gevoerde beleid slaat de afdeling met bezorgdheid gade; zij wil dit nog een jaar aanzien, maar zij wil de Vereniging ervoor waarschuwen, dat door de hoge contributie wel eens een verre vriend aan een goede buur kan worden verloren. **Dhr. Tiggelaar - afd. Rotterdam** heeft een grote toename in de post diverse voorraden en vereringen van afd. Vereniging geconstateerd. De bruto-toename 1979/1980 - 1980/1981 bedroeg 20%. Voor afd. Handel bedroeg de toename in deze post maar 7%. De toename van quotum-opbrengsten over beide boekjaren bedroeg f 39.000,-. **Waarom is er dan een quotumverhoging nodig?** **Dhr. v.d. Meulen:** Dit is een zuiver technische vraag, die schriftelijk had moeten worden gesteld. Bovendien heeft **dhr. Tiggelaar** dezelfde vraag tijdens de groepsvergadering geponeerd, hierop is bij die gelegenheid door **spr. geantwoord**. **Dhr. Rijpma - afd. Oranjewoud:** Halveer de quotumverhoging als volgt: f 1,- voor Wageningen en f 1,- voor de afdelingen. **Voorz.:** We kunnen hier niet op ingaan, daar deze verhoging van minder dan 6% gezien de inflatie toch al gering is. **Tenslotte wordt het voorstel tot quotumverhoging aangenomen met 177 stemmen voor, 33 tegen en 9 blanco.** Het quotum in 1983 wordt dus f 39,- voor leden, f 29,- voor gezinsleden en f 18,50 voor jeugdleden.

PLAATS VOLGENDE ALGEMENE VERGADERING

Voorz. Waarschijnlijk zal de volgende Algemene Vergadering in Ede in de Reehorst worden gehouden, daar dit voor de meesten makkelijker te bereiken is. De Reehorst ligt namelijk pal naast het station Ede-Wageningen. De lunch in het Bijenhuis tijdens de Algemene Vergadering is van daaruit evengoed mogelijk als vanuit het IAC-gebouw.

RONDVRAAG

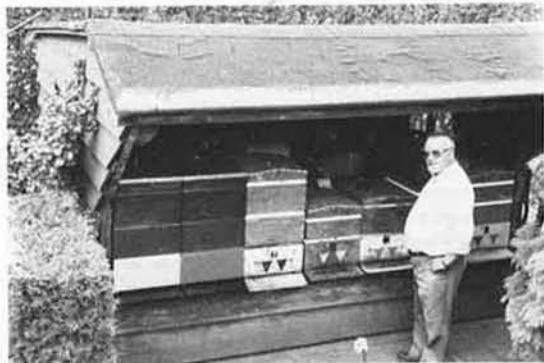
Dhr. Zoet - afd. Haarlem: Verstrekt bij de suiker die binnenkort wordt afgeleverd in de afdelingen ook onderleggers voor onderzoek op aanwezigheid van Varroa. **Voorz.:** Dit is een goed advies; we zullen het op 12 juni, de dag voor de ZBT's, bespreken. **Dhr. Nibbelink - Stichting Behoud van de Ned. Bij:** Wat is het standpunt van het Bestuur inzake het afsluiten van de Waddeneilanden voor bijen van het vasteland?

Dhr. Pettinga: Het is moeilijk om hierin reeds een beslissing te nemen nu er nog geen Varroa is, daar door een dergelijke maatregel imkers zouden worden gedupeerd, die af-

hankelijk zijn van het reizen naar de eilanden. **Dhr. Vriend - afd. Nieuw-Leusen:** „Waarom werd de brief, die wij vorig jaar aan het Bijenhuis zonden niet beantwoord?“ Onze vraag was of leden, die geen suiker afnamen, toch verzekerd zijn. **Voorz.:** Mij is onbekend waarom Uw brief niet werd beantwoord; het secretariaat wordt echter overstelpt met brieven en het kan zijn dat er eens één tussen wal en schip terecht komt. **Over de verzekering** zijn vorig jaar meer vragen geweest. **Het Hoofdbestuur heeft echter geen gronden gevonden, waardoor verhaal op de schuldege kon worden genomen.** **Spr.** is bijzonder teleurgesteld over de afhandeling door de A.I.D. van deze kwestie. **Dhr. Spaan - afd. Noord-Zuid Beveland:** Wordt door het H.B. aan afd. Bunnik opgedragen om volken voor het fruit te verhuizen? In het verleden maakte de afdeling ook gebruik van de bemiddeling in dezen van afd. Bunnik; maar er rezen problemen over de kosten van het vervoer. Nu doet afd. Noord- en Zuid-Beveland dit zelf, met gevolg dat ook de volken veel dichter bij huis aan fruittelers kunnen worden verhuurd. **Dhr. Pater:** Afd. Bunnik bemiddelt bij verhuur aan fruittelers zonder opdracht van het Hoofdbestuur. Het al dan niet gebruikmaken van deze bemiddeling is op vrijwillige basis. **Dhr. Maste - afd. Gooiland** complimenteert het Hoofdbestuur met het Groentje, dat bijzonder goed en verzorgd is. Het artikel over de schans in het Conversbos slaat in het Gooi bijzonder aan. **Spr.** heeft tijdens de groepsvergadering gehoord over een artikel over bijen en bestuiving dat door een lid van de Commissie Voorlichting en Publiciteit werd geschreven. **Mag dit ook worden gebruikt door de afdelingen?** **Mw. Rive:** „Zeker, U kunt dit bij het secretariaat opvragen“. **Voorz.** meldt tenslotte dat eventuele schadelijke gevolgen van Fumidill voor mensen of voor bijen (n.a.v. de advertentie in het januari-nummer kwamen ettelijke reacties van leden binnen) zal worden bekeken door prof. de Wilde en drs. Beetsma. In omringende landen wordt dit middel aangeprezen door de bijenteeltverenigingen en op grote schaal gebruikt. We kunnen daar onze ogen niet voor sluiten. Mocht Fumidill schadelijk blijken volgens het oordeel van onze beide deskundigen, dan zal het onmiddellijk in het Bijenhuis uit de handel worden genomen. In het verleden gebeurde dit ook al met o.a. paradichloor. Ook is aan dhr. de Wilde en Beetsma gevraagd hun oordeel te geven over de Nederlandse bij en het nut van het terugfokken van de oorspronkelijke zwarte bij.

SLUITING

Tegen half zes sluit **Voorz.** de vergadering en wenst ieder een goede reis naar huis terug.

Depothouder H.H. Schutte te Enschede voor zijn idyllisch bijenstalletje, waarin regelmatig 5-8 volken verblijven.

NATIONALE IMKERSDAG 1983

Afd. Groningen heeft laten weten, dat zij om diverse redenen afziet van de organisatie van de Nationale Imkersdag in 1983. Als andere afdelingen deze dag in het komende jaar zouden willen organiseren dan kunnen zij dit melden aan het Hoofdbestuur.

Aanwezig: J.J. Speelziek (voorz.), mw. A. van Andel, G. Bruls, mw. J. Brussen, J. Fluyt, A.H. Hartman, J.E. Kleinmeijer, J.A. Krabbenborg (ochtendgedeelte), W.H. de Lange (middaggedeelte), A. van Lavieren, M.W. v.d. Meulen, C. Pater, mw. T.E.A. Rive.

Afwezig: R.H. Geskes, E. Meijberg, drs. P.C. Muntjewerf, T.A. Visch.

1. Het Hoofdbestuur, m.u.z. van dhr. Bruls, keurt de handelwijze van mw. van Andel tijdens de Algemene Vergadering af.
2. De financiële resultaten van afd. Handel en afd. Vereniging over de eerste helft van het boekjaar zullen vóór 25 mei a.s. met een toelichting en een prognose over de tweede helft aan de H.B.-leden worden gezonden.
3. Het voorstel van het D.B. om dhr. Meijberg als D.B.-lid speciaal te belasten met afd. Handel wordt aangenomen.
4. Uitgebreid wordt gediscussieerd over mogelijkheden om de Alg. Verg. plezieriger te laten verlopen. Momenteel wordt het grootste gedeelte van de dag ingenomen door jaarcijfers, aan bijtechnische zaken komt men nauwelijks toe. Besloten wordt dat de groepsvertegenwoordigers dit probleem in de groepen ter sprake zullen brengen. Om de administratie rond de Alg. Verg. te vereenvoudigen zullen de formulieren voor het benoemen van afgevaardigden tijdens de Alg. Verg. worden ingeleverd. Reiskosten zullen op dezelfde dag worden opgegeven.
5. De Collectieve Bijenverzekering zal m.i.v. 1983 voorlopig voor één jaar bij "Stad Rotterdam" worden ondergebracht, daar de premie hier beduidend gunstiger ligt dan bij de huidige verzekeringsmaatschappij. Elders zal ook offerte voor het onderbrengen van onze verzekering worden gevraagd.
6. Statuten en Reglement: Met de notaris wordt overlegd om tegen verminderd tarief de Statuten van de "subverenigingen" op het kantoor te Ede te laten passeren. Tijdens de volgende vergadering zal het verdere verloop van de procedure betreffende de Statuten met dhr. den Bruijom worden besproken.
De officiële afkorting van de naam van de Vereniging zal zijn: V.B.B.N.
7. Het nieuwe reglement voor de Nationale Honingkeuring wordt aangenomen door het Hoofdbestuur.
8. Voorz. geeft een verslag van de vergadering van de Bedrijfsraad, waar de volgende onderwerpen ter sprake kwamen:
 - a. Mijtziekte in Vorden.
 - b. Varroa-situatie.
 - c. Bijensuiker 1982.
 - d. Gezamenlijk maandblad (knelpunten zijn het standpunt van de Imkersbond van de A.B.T.B. en de wens van de Zuidelijke Bonden om een evengrote inbreng in de redactie te hebben als onze Vereniging; wij hebben echter ruim 2 x zoveel leden!).
 - e. Bijenteeltexpositie op de Flevohof.
 - f. Apimondia-congressen.
 - g. Voorstel aan de Verenigingen om f 0,50 per jaar per lid af te dragen aan de Bedrijfsraad i.v.m. Ziektebestrijding.
 - h. Schenking aan drs. Beetsma ad f 1.000,- i.v.m. Wetenschappelijk Onderzoek.
 - i. Schenking van bijenkapen aan de politie in Lelystad, waardoor men "veilig" controleren kan of personen zich wel legaal ophouden bij bijenkasten in de polder.
9. Volgende vergadering van het Hoofdbestuur: zaterdag 18 september a.s.

SUIKER

Jaarlijks worden de belangen van de Nederlandse bijenhouders verdedigd op de Copa-vergaderingen te Brussel. Aan deze besprekingen nemen deel: dhr. Oldenhof van het Landbouwschap, dhr. Roelen namens de Zuidelijke Bonden en onze alg. voorzitter of alg. secretaresse. Ook de overige EEG-lidstaten vaardigen één of twee vertegenwoordigers van hun imkersorganisaties af. Het belangrijkste onderwerp van deze bijeenkomsten vormt de EEG-subsidie t.b.v. de imkerij. De noordelijke EEG-landen wensen de subsidie steeds uitgekeerd via de suiker voor bijenvoeding, terwijl de zuidelijke landen, die door hun betere klimaat veel minder of zelfs helemaal niet voeren, deze bijdrage liever in een andere vorm zien. Deze andere vorm roept dan weer zoveel discussie op, dat b.v. in Italië nog niets van de subsidie over 1981 kon worden uitbetaald.

Sinds twee jaar wordt er geen subsidie meer over de suiker verstrekt, maar subsidie per bijenvolk t.w. 1 ECU ook wel groene dollar genoemd. Het exacte bedrag in gulden van deze dollar wordt eind juni vastgesteld en kan liggen tussen de f. 2,75 en f. 2,83. Nederland heeft ervoor gekozen om dit bedrag via de suiker aan de imkers ten goede te laten komen - daar dit de meest praktische weg is om aan iedere imker de subsidie te doen toekomen waarop hij/zij recht heeft - en wel door distributie van 12,5 kg suiker per volk voor een prijs vermindert met één ECU.

Zodra deze beslissing er is worden namens onze Vereniging de twee grote vaderlandse suikerindustrieën benaderd door de heer Krabbenborg. Aankooprijzen worden overeengekomen en een vrachtrijder die voor het vervoer zal zorgen wordt ingeschakeld. De STULM (Stichting tot uitvoering van landbouwmaatregelen) zorgt voor het formulier dat U in het Groentje van april aantrof. De juiste opgave op deze formulieren wordt steekproefsgewijs gecontroleerd door de A.I.D. (vorig jaar rolden hier twee verkeerde opgaven uit).

De suikerprijs wordt vastgesteld aan de hand van de volgende factoren: aankooprijzen, vrachtprijs, verpakkingsprijs, doorberekening van 50% van de verzekeringspremie, rente over het subsidiebedrag (welke pas in nov. of dec. wordt uitbetaald) en afdracht aan de Bedrijfsraad. Nu kregen wij dit jaar nogal wat vragen over het prijsverschil in de suiker geleverd door Het Zuiden te Bostel en door onze Vereniging. Het Hoofdbestuur van de VBBN heeft daarom gemeend dit in het Groentje als volgt nader toe te lichten.

Debet aan onze hogere prijs zijn:

- Verpakking in zakken van 25 kg i.p.v. 50 kg (Zuiden). Hoewel dit drie cent per kg scheelt werd hiertoe toch besloten op verzoek van leden en afdelingen.
- Groter distributiegebied, o.a. ook de Wadden- en Zeeuwse eilanden, waardoor de vrachtprijs hoger is.
- Doorberekenen van 50% van de verzekeringspremie voor de Collectieve Bijenverzekering (zijnde ± f 9.000,-). Bovendien heeft Het Zuiden dit jaar zijn prijs zo scherp mogelijk willen stellen, daar het concurrentie vreesst vanuit België, waar de officiële suikerprijs 20 cent lager ligt dan in Nederland. Een eventueel verlies op suiker denkt het op te vangen door een overgehouden reserve uit voorgaande jaren. Dhr. Krabbenborg heeft informatie ingewonnen over het betrekken van suiker via België, dit kwam echter i.v.m. de EEG-regeling betreffende de invoer voor ons veel te duur.

Eind mei werden de Stulmformulieren door het Bijenhuis ingezonden. Nabestellen van suiker à f. 1,80 is niet meer mogelijk, wel is er nog een beperkte hoeveelheid suiker verkrijgbaar in het Bijenhuis à f. 2,15 p. kg. in zakken van 25 kg. Degenen, die de afdelings-suikerbestelling in ontvangst nemen verzoeken wij nogmaals terdege op te letten bij het lossen van de zakken en op de vrachtbrief onmiddellijk aan te tekenen indien er beschadigde of gescheurde exemplaren worden afgeleverd.

T.R.

Imkers agenda

12 juni	Millieu-Bijenmarkt, Leiden
12 juni	Praktische dag ZBT, Bijenhuis Wageningen
12 juni	Bijenmarkt, Haren/Paterswolde
19 juni	Bijenmarkt, IJsselstein
3 juli	Bijenmarkt, Goes
10 juli	Bijenmarkt, Steenwijk
17 juli	Bijenmarkt, Ommen
17 juli	Honing- en Bijenmarkt, Nunspeet
20 juli	Zwermbijenmarkt, Veenendaal
4 augustus	Bijenmarkt, Epe
14 augustus	Honingmarkt, Zutphen
21 augustus	Bijenmarkt, St. Agathaplein, Delft
28 augustus	Bijenmarkt, Beetsterzwaag (Drachten)
28 augustus	Imkersdag Zuidelijke Bonden, Raalte
4 september	Nationale Imkersdag en Honingtent, Assen
4 september	Bijenmarkt, Rotterdam
4 september	Bijenmarkt, Stadskanaal
11 september	Bijenmarkt, Bussum
18 september	Bijenmarkt, Ugchelen
24 september	Honingkeuring, Leiden
25 september	Bijenmarkt, Eerbeek
2 oktober	Honingmarkt, Zutphen
5 november	Stichtse Imkersdag en Honingkeuring
20 november	Honingkeuring W-Overijssel, Steenwijk

laatste nieuws

SPUITSCHADE

In de week van 17 tot 22 mei kregen wij diverse meldingen betr. vermeende spuitschade aan volken, die in de Flevopolders werden geplaatst.

Deze meldingen kwamen uiteraard ook bij de AID te Zwolle.

Informatie bij ir. Prakken van deze dienst leerde dat:

- Er met dezelfde middelen als in voorgaande jaren is gespoten;
- Desondanks monsters dode bijen op eventuele bestrijdingsmiddelen worden onderzocht;
- Meldingen komen van diverse locaties in de polder ook daar waar in de omtrek helemaal niet werd gespoten;

- Er wellicht ook sprake is geweest van voedselgebrek.
(De eerste weken van mei was het n.l. erg koud in de polder, en door de geringe vochtigheid in de atmosfeer, was er geen nectarafgifte van het koolzaad.)
- Er woei een sterke n.w.-wind in de polder, waardoor veel bijen waarschijnlijk niet hebben kunnen terugkomen in de kast.
- Meldingen waren tweeërlei: veel dode bijen voor de kast en helemaal geen vliegbijen meer, ook geen bijen voor de kast.

De AID heeft toegezegd het resultaat van het onderzoek en haar bevindingen zo spoedig mogelijk in het GROENTJE te publiceren.

MAATREGELEN

Teneinde een duidelijk inzicht te verkrijgen in de spuitschade tijdens de koolzaadbloei en om maatregelen voor het volgende seizoen te overwogen worden betrokken afdelingssecretarissen dringend verzocht de volgende opgave voor 1 juli a.s. in te dienen bij het secretariaat van het Bijenhuis te Wageningen. Gedupeerde imkers worden verzocht de gevraagde gegevens hiertoe aan hun afd. secretaris door te geven.

Schaderapport:

- Afdeling:
- Standplaats polder:
- Verblijf aldaar van tot
- Aantal gedupeerde imkers:
- Aantal volken met schade:
- Datum van de schade:
- Schatting percentage verloren vliegbijen:
- Oorzaak schade:
- Gemeld aan:
- Verantwoordelijke perso(o)n(en) bekend?

SLECHTE NECTARGIFT KOOLZAAD

Van het koolzaad in de Flevo komen berichten dat in de aanloop van de bloei (5 tot 14 mei), ondanks veelal zonnig weer bijzonder weinig nectar is verzameld en de volken prikkelbaar waren. Waarschijnlijk heeft het allemaal te maken met een zeer lage luchtvochtigheid. Op 13 mei bv. werd te Schiphol een relatieve vochtigheid gemeten van 14%, een extreem lage waarde, goed voor woestijngebieden! Op veel dagen in de genoemde periode schommelde de RV rond 30%. Door het uitdrogende karakter van het weer zal maar weinig nectar beschikbaar zijn gekomen. Na een paar buitjes regen komt de nectargift zeker weer op gang.

Ko Zoet

Bij het ter perse gaan, dus op de valreep, nog een paar impressies van de Alg. Verg. door dhr. E. Auks te Middelburg.

INTRODUKTIE VAN BIJEN OP RODRIGUES
 Persbericht d.d. 8-2-1982, no. LA-102/82

In 1964 verdwenen de bijen van het tot Mauritius behorende eiland Rodrigues (100 km², 30.000 inwoners). De oorzaak hiervan is niet duidelijk doch een van de speculaties is dat de nesten geterroriseerd werden door kwaadaardige mieren, lokaal "fourmis gangalo" genoemd. Het verdwijnen van de bijen had ernstige consequenties voor de landbouw, praktisch de enige bron van bestaan op het eiland daar de vruchtzetting van veel gewassen van de bijen afhankelijk was. Veel tuinbouwgewassen moeten daarom thans met de hand bevrucht worden. In juni 1981 werden door het Mauritiaans Ministerie van Landbouw vier kolonies Italiaanse bijen, geïmporteerd uit de Verenigde Staten, geïntroduceerd. De dieren blijken zich onder de klimaats-

omstandigheden van Rodrigues goed thuis te voelen en in november werden er reeds 29 kolonies geteld. Het resultaat zou in een verbeterde land- en tuinbouwproductie reeds zichtbaar zijn. Het ligt in de bedoeling om een variëteit wilde peperstruik en de campêcheboom te introduceren teneinde enerzijds de geproduceerde honing meer variatie te geven en anderzijds de basis van de land- en bosbouwproductie te verbreden. In de veertiger en vijftiger jaren, vóór het verdwijnen van de bijen, waren er op het eiland omstreeks 2000 korven en werd er omstreeks 6 ton honing per jaar geproduceerd. Men verwacht dit niveau van productie weer spoedig te bereiken. Door dit succes gestimuleerd overweegt het Ministerie van Landbouw op het hoofdeiland Mauritius (1860 km², bijna 1 miljoen inwoners), de bijenteelt verder te gaan stimuleren. Er zijn thans een 800 korven welke jaarlijks 65 ton honing produceren. Overwogen wordt een Australische Eucalyptussoort te introduceren welke meer en betere honing levert dan de lokale witte Eucalyptus. Er worden ook plannen gemaakt om een fokkerij voor koninginnen op te richten waarbij gebruik gemaakt zou worden van kunstmatige inseminatie. Mauritius is thans geheel vrij van bijeziekten en speciale voorzorgen zullen derhalve genomen moeten worden bij de introductie van buitenlandse rassen om insluip van ziekten te voorkomen.

Ir. A. Parzer,
 Landbou wattaché, Ned. Ambassade,
 Nairobi, Kenya

DE BIJ IN EEN LANDELIJKE OMGEVING

Na het neerschrijven van de kop boven deze notitie kwam het besef naar voren dat er in feite een onjuiste constatering in verwerkt is, want de bij heeft te allen tijde een landelijke omgeving nodig

Het bijzonder aardige en goed gevulde poststempel, dat werd gebruikt ter gelegenheid van de in 1970 in het Britse Epsom & Ewell gehouden tuinbouwten- toonstelling, laat zien welke produkten en gewassen ter plaatse en in de omgeving de algemene belang- stelling hebben. Strokorf en bijen "vertellen" dat ve- len zich met de bijenteelt bezighouden. Wortel en biet duiden op de groenteteelt (kan ook radijs of ra- menas zijn). De zonnebloem symboliseert de bloe-

menpracht, die ongetwijfeld in deze streek aanwezig is. En de fles met likeurglas zullen een aanwijzing zijn voor het ter plaatse stoken van alcoholhoudende drank; misschien dat de honingdrank Mede hier in het geding is?

Al met al voor de postzegelverzamelaar van het thema Bijen een leuk en interessant stempel.

A. Smit, 's-Gravenhage

INTERNATIONALE BIJENVLEGWEDSTRIJD

In het grensgebied bij Bazel werd op 11 juni 1978 een bijenvliegwedstrijd gehouden te Oberdorf. Zowel van de imkersvereniging Waldbröl uit het Duitse buurland als van de Zwitserse gastheren uit Waldenburg mochten elk zeven bijen meedoen. Ze werden daartoe uitgerust met een gekleurd rugnummer, blauw voor het Duitse en rood voor het Zwitserse escadron. De veertien vliegers gingen na deze behandeling op een voerraam in een kastje naar het startpunt 500 meter verderop. Er kwamen een mobilfoon en chronometers aan te pas, die echter bijna niet gebruikt konden worden, want de eerste "straaljager" arriveerde binnen een halve minuut aan de finish, onmiddellijk gevolgd door de nummers twee en drie. En laat dat nu allemaal rode Zwitsersers zijn, want de eerste blauwe Duitser kwam pas als vierde binnen. Goud, zilver en brons dus voor de bijen, maar medailles, geschenken en grote carbonades voor de imkers.

Een week later verscheen er een speciale enveloppe, maar of die nu nog te bemachtigen is weten we niet.

Chris Maillie

Korfteelt is zwermteelt, zegt men wel eens, en daarom was vooral vroeger zo'n gratis uit de lucht vallende tros honinghaalsters maar een mooi meegenomen buitenkansje. De kwaliteit van zwermen is sterk afhankelijk van het tijdstip waarop ze afvliegen. Dat blijkt tenminste uit de talloze imkerrijmpjes, waaruit

hierbij een kleine selectie. Let op, daar gaan we. Uitzoeken maar!

* *De april-zwerm is voor mij, die van mei voor m'n broer (Spanje).*

* *Im Frühling ist es Imbli ein Rappe werth, im Herbste zwei - In het voorjaar is het bijenvolk een cent waard, in de herfst twee (Zürich, Zwitserland).*

* *E Meienimp isch meh wärt weder es Augschte füli - Een meizwerm is meer waard als een augustusveulen (Solothurn, Zwitserland).*

* *Un essaim de mai, vaut un veau de l'année - Een meizwerm is een jaarlijks kalf waard; Un essaim du mois de mai, vaut une vache du pays de Bray - Een zwerm van de meimaand is een koe uit Pays de Bray (landstreek in N.W.-Frankrijk, dep. Seine-Inf. en Oise) waard (Frankrijk).*

* *Jeton d'avril, vaut une brebis; Jeton de mai, vaut une vache à lait; Jeton de juin, vaut un boisseau de grain - Een aangevlogen (eig. geworpen) zwerm in april is een ooi waard, die in mei een melkkoe en in juni ca. 13 liter graan (Frankrijk).*

* *Ein Schwarm im Mai, ein Fuder Heu; Ein Schwarm im Jun', ein fettes Huhn; Ein Schwarm im Jul', kein Federspul - Een zwerm in mei is een voer hooi waard, die in juni een vette hen en in juli (nog) geen penneveer (Lüneburger Heide, Duitsland); variant: Ein Bienenschwarm im Mai ist wert ein Fuder Heu.*

* *Tüh, tüh, tüh (trek); Futt, fut, fut (voort) (Westfalen, Duitsland).*

* *A swarm of bees in May, is worth a load of hay; A swarm of bees in June, is worth a silver spoon; A swarm in July, is not worth a fly - Een bijenzwerm in mei is een voer hooi waard, die in juni een zilveren lepel en in juli (nog) geen vlieg (Engeland).*

* *A swarm of bees in May, is worth a cow and calf that day (dán een koe en een kalf); A swarm of bees in June, is worth a silver spoon; A swarm of bees in July, is not worth a butterfly (nog geen vlinder) (Ierland).*

* *Potten honing, rij aan rij, da's de opbrengst van een zwerm in mei; Komt een zwerm in juni af, de helft minder is de straf; Een bijenzwerm in juli, ziet, die telt men om de opbrengst niet.*

* *Een meizwerm is als een goed kalf.*

* *Een bijenzwerm in mei, is zo goed als een ei.*

* *Te veel en koude regens in juni schaden wijn- en bijenstok.*

* *Met Sint Amelberga (10 juli) gaat de honingdeur open (Omstreeks deze dag is het pas goed zomer en vliegen de bijen veel en lang).*

En nu maar hopen dat er iets van uitkomt. Dat zal wel, want je kunt er waar dan ook alle kanten mee op. Een hele troost en een zorg minder voor de imker en voor de bijen.

Chris Maillie

DRENTSCHE VOLKSALMANAK 1837

JUNI - ZOMERMAAND

In de meeste oorden is deze maand die der zwermen, als wanneer eene nieuwe koningin de stok verlaat, en met eene menigte met honing beladene bijen, eene andere woning gaat opzoeken.

De zwermen, welke om den 15 Junij komen zijn de besten en zwaarsten. Men doet wel, dezelve tijdig te snijden en van April af niet te verhinderen, zoo veel broed als mogelijk is voortbrengen. Wanneer dezelve later gesneden worden, dan volgt hieruit, dat de bijen eerst in Julij zwermen en daardoor eene sterke voeding vorderen. Wanneer men vroeg nazwermen bekomt, dan kan men, wanneer er meer verwacht worden, eenigen van de vlijtigsten opzetten, welke men vervolgens met anderen versterkt. Wanneer het weder slecht is, moet men, zelfs nog in deze maand, de bijen voederen.

Foto: L. Voorhoeve - Bierens de Haan

NIEUWS VAN DE I.B.R.A.

Sinds de vorige opgave in het Groentje 6/1980 (141) zijn de volgende overdrukken uit Bee World verschenen:

M 103 Dr. A.P. Tulloch, Beeswax-composition and analysis; 1980, £ -95.

M 104 Dr. N. & Mrs. E.C. Weaver, Beekeeping with the stingless bee *Melipona beecheii*, by the Yucatan Maya; 1981, £ -95.

M 105 Dr. J.B. Free, Biology and behaviour of the honeybee *Apis florea*, and possibilities for beekeeping; 1981, £ -95.

M 106 Prof. W. Ritter, Varroa disease of the honeybee *Apis mellifera*; 1981, £ -95.

M 107 Dr. D.A. Griffiths & C.E. Bowman, World distribution of the mite *Varroa jacobsoni*, a parasite of honeybees; 1981, £ -75.

M 108 Margaret Nixon, Preliminary world maps of honeybee diseases and parasites; 1982, £ 1,25.

M 109 Dr. H.R.C. Riches, Hypersensitivity to bee venom; 1982, £ -95

Andere belangrijke publicaties of herdrukken uit de nieuwe catalogus 1981/1982 zijn:

039 Dr. T.S.K. Johansson & Mrs. M.P. Johansson, Some important operations in bee management; 1978 £ 4,-.

013 H.A. Dade, Anatomy and dissection of the honeybee; 1978, £ 16,50.

033 Dr. J.B. Free & Dr. I. Williams, The pollination of crops by bees; 1977, £ -75.

046 Garden plants valuable to bees; 1982, £ 2,-.

032 Full Report on the First International Conference on Apiculture in Tropical Climates, London 1976; 1981, £ 18,75.

Wat het laatste betreft: Margaret Nixon, bovengenoemd, is Information officer for tropical apiculture; zij schreef op 14.10.1981 elke belangstellende gaarne van dienst te zijn met inlichtingen over de bijenteelt in met name de ontwikkelingslanden.

ADRES: International Bee Research Association, Hill House, Gerrards Cross, Bucks SL9 0NR, Engeland.

Wat heet nieuw?

Bij het doorbladeren van Amerikaanse bijenteelttijdschriften stuit je op talloze advertenties gericht op de professionele groot-imker. Van trucks met oplegger voor bijentransport tot de meest uitgebreide apparatuur voor het slingeren en verwerken van honing.

Op een heel andere categorie imkers gericht is de advertentie van de laatste maanden, waarin alle voordelen worden aangeprezen van ... de ontzegelvork nieuwe stijl! Geen wachttijd om het apparaat op temperatuur te laten komen. Lage aanschaffkosten. Veilig in gebruik. De advertentie spreekt voor zichzelf.

NEW!
**BLOSSOMTIME
 UNCAPPING
 FORK**

**WOOD
 HANDLE**

NO HEAT USED!

- Now you can uncap with no heat or electricity and less mess
- Offset tines, not a capping scratcher
- No waiting time for warm-up
- No loss of flavor and better flavor retention
- Less initial cost
- Low spots in combs are no problem as with knives
- No burnt fingers or shocks
- Honey from dark combs is not discolored as with a hot knife

The uncapping is done by sliding the Blossomtime uncapping fork (wide, with off-set tines) under the cappings from one end of comb to other.

\$11.00 each postpaid from:
 BLOSSOMTIME (602) 974-0000
 P.O. BOX 1918 Tempe, Arizona 85284

bijen Limerick

*.Het hoofdvolk moest snel reageren:
 zo'n veger, 't was manipuleren.
 Geen doppen, geen moer,
 dat leek op een loer.
 Zou 'n volk zulk goeochel waardenen?*

Dr. L.v.d. Does, Enschede

Maar hiermee houdt het niet op.

Wat te zeggen van ene imker Kastrup uit Ohio, die z'n volken op een speciale manier inwintert, waardoor z.i. de wintersterfte beperkt blijft. Het „speciale” betreft een opzetrand die hij tussen bovenste broedkamer en dak plaatst. Via de nu ontstane ruimte boven het volk kan vochtige lucht ontsnappen en ontstaat een verbeterde ventilatie. Bovendien kan er nu een voederfles op het volk worden geplaatst en wellicht zal de ruimte door de bijen als vliegkamer worden gebruikt, waar ze de vleugels een beetje kunnen uitslaan als op een zonnige winterdag de temperatuur in de ruimte flink oploopt maar het buiten nog te koud is om te vliegen. Uit het verhaal is op te maken dat de voeropening in de dekplank wordt opengelaten, de dekplank in de rand is gemonteerd wat minder onderhoud vereist en dat in de rand uitsparingen zijn gemaakt als bovenvlieggat, omdat vanwege het sneeuwdek het bodenvlieggat lange tijd onbruikbaar is in het barre klimaat van Ohio.

Ko Zoet

Het was weer een drukte van belang op het koolzaad en binnenkort niet te vergeten op de herik.

De foto's werden gemaakt door A.J. van Willegen te Goes van een perceel koolzaad bij Oostburg (Z-Vlaanderen, 1955), H.G. Maagendans (†) en mevr. H. Creteer-van Peet te Hattem.

DOODSHOOFD- EN WILGEHOULTVLINDER

Naar aanleiding van de artikelen over de Doodshoofdvlinder in het Groentje wil ik het volgende opmerken. Deze vlinder behoort tot de familie der Pijlstaarten, die in Nederland met 16 soorten vertegenwoordigd is. Daarbij is er niet één, die als rups overwintert, dus ook het Doodshoofd niet. Dat ze geen enkele kans hebben in huis te overleven als pop is niet juist (mei 1981). Ik heb dat zelf meegemaakt; voor zachte winters in de vrije natuur lijkt dat nog niet bekend. Of de Doodshoofdvlinder de grootste in Europa voorkomende vlinder is kan ik niet beoordeelen. Ik heb hier voor mij staan een Doodshoofd en een Grote nachtpauwoog, die precies even groot zijn (126 mm). De topmaat van de eerste is volgens Ter Haar (Onze Vlinders) 134 mm., van de tweede is mij deze niet bekend.

Dat de Doodshoofdvlinder als trekvlinder een grote afstand aflegt lijkt veel, maar er zijn onder de Nederlandse vlinders tientallen, ik meen wel 60 trekkers, die veel kleiner en teerder zijn en toch ook zeker vele honderden kilometers reizen, zodat de "reus" zich niets hoeft te verbeelden! Dat doet hij ook niet, want het is maar een stumper met zijn korte tong, terwijl zijn familieleden juist bedeed zijn met een extra lange tong. Als die zwevers voor de bloemen "staan" en zich te goed doen aan de nectar heeft hij slechts het toekijken.

Geen wonder dat het insect zich dan wel eens "vergriipt" aan de honing in een bijenwoning. Bij gebrek daaraan stilt het de honger ook wel met iets minder fijns. Het zoontje van de slager bracht mij een Doodshoofdvlinder, die had zitten snoepen van het vocht van een pas geslachte koe, die hing te verstijven. Dat er vlinders zijn, die met nog minder tevreden zijn, blijkt wel als je Kapellen (Dagvlinders) en nog wel van de allermooiste, ziet drinken van het vocht dat uit een mestvaalt sijpelt. Smaken verschillen! (Ook bij bijen is het echter geen uitzondering. RED.)

Dat zo'n reus toch maar een heel teer diertje is als pop, bleek uit de pop die ik had liggen (de rups was gevonden op een aardbeiplant) en die duidelijk dezelfde dag zou uitkomen; het gebeurde niet, omdat een kind dat er naar keek de pop even aanraakte. Hier is de gewone voedselplant de aardappel, maar de rupsen zullen hieraan door hun geringe voorkomen weinig schade veroorzaken. Dat mevr. Bohlmeijer (jan. 1982) deze rups nog nooit heeft gezien is dus niet bijzonder. Ik heb rups, pop en vlinder wél gezien, maar steeds van anderen gekregen en nooit zelf gevonden in de bijna 80 jaren dat ik vlinderliefhebber ben.

Het vinden van een rups van de Wilgehoutvlinder is

gewoner. De beschrijving van mevr. Bohlmeijer is duidelijk. Toch nog een kleine aanvulling.

De rups is volwassen aan het einde van de zomer, maar blijft heel de winter nog rups, achter het propje houtknaagsel dat haar gang afsluit. Wat hen bezielt weet ik niet, maar sommige gaan een uitstapje maken en die kunnen dan aan de boom of dicht erbij gevonden worden. Teruggaan in de boom is niet gewenst, want dan komt de kop binnenwaarts, en volgens de natuur moet hij naar buiten wijzen, omdat de vlinder met de kop vooruit de stam moet verlaten. In de gang keren kan niet. Het zal niet dikwijls gebeuren, dat een rups haar veilige woonplaats verlaat, maar gezien het veel voorkomen van het diertje, gebeurt het toch nogal eens. Dan zoekt het onder mos of een oude graspol wel een gelegenheid voor zijn poppenbestaan.

De Wilgehoutvlinder is wel groot (Ter Haar: max. 94 mm.), maar toch lang niet zo groot als de Doodshoofdvlinder (max. 134 mm.). De vliegtijd van de familie der Houtboorders reken ik van 20 juni tot 15 juli en dan is de rups van het Doodshoofd nog niet eens volwassen! De Wilgehoutrups in gevangenschap eet geen hout, maar brood, alleen niet gedurende haar laatste winter en het daaropvolgende voorjaar. Zij wenst dan rust, dus geen verschoning, al is het brood beschimmeld. De "onzorgvuldige" behandeling van de heer Minnigh (sept. 1981) is dus juist goed geweest en heeft het diertje het leven gered, al was het niet voor lang. En in zo'n geval vooral geen houten of kartonnen woonplaats, want dan geldt: Ik verkiez de vrijheid!

C.J. Versteegh, Kerkdriel

De dochter van de heer Versteegh schreef bij deze opmerkelijke inzending: "Mijn vader heeft jarenlang vlinders verzameld en weet er nogal wat van. Vroeger hield hij ook bijen, maar moest dit opgeven vanwege allergie. Zijn interesse voor alles wat de natuur betreft is, nu hij 88 jaar (!) is, nog steeds groot."

VLIEGEND HERT VLIEGT ERUIT

In mijn bijenstal probeerde vorige zomer (1981) een Vliegend hert een van mijn bijenkasten binnen te dringen. De bijen reageerden bijzonder fel. Eerst leek het of het Vliegend hert stand zou houden onder de hevige aanvallen van de bijen, doch dit was maar schijn, want een klein half uur later was het Vliegend hert door de bijen de laan uitgestuurd.

Nu zult u zeggen, waarom is deze gebeurtenis zo bijzonder? Zeker, er bestaan elfhonderd soorten verspreid over de gehele wereld, maar de Nederlandse soort komt bijna uitsluitend op de Veluwe voor en is zeer zeldzaam. Dit Nederlandse insect kan een lengte van ongeveer zes centimeter bereiken. Het mannetje heeft twee opvallend grote kaken; het vrouwtje is kleiner en heeft niet zulke grote kaken; de kleur van beide is donkerbruin.

Na de bevruchting legt het vrouwtje de eieren in vermolmd eikehout, waar na verloop van tijd de larven uitkomen. Uit de larve ontstaat dan weer de kever. Dit hele proces, van eitje tot kever, duurt vijf tot acht jaar. De kevers komen uit het vermolmd hout en leven dan slechts enkele maanden. In die tijd zorgen ze voor de voortplanting.

De aanwezigheid van het Vliegend hert is misschien te verklaren uit het feit dat de bijenstal zich vlakbij een houtzagerij bevindt. Hier liggen enorme hoeveelheden hout opgeslagen en daar is voldoende voedsel voor het enorme insect, omdat het van boomsappen leeft. Het Vliegend hert is een door de wet beschermd dier; men mag het niet bezitten, vangen, doden of wat dan ook.

W. van Bronswijk, Elspeet

**Het RIJKSBIJENTEELTCONSULENTSCHAP
verstreckt o.m. informatie over:**

- ziektebestrijding bij bijen
- afwijkend gedrag van bijen
- reisverbod - vervoersbesluiten
- gezondheidsverklaringen

**ADRES: Tilburgseweg 32, 5081 NG
Hilvarenbeek, telefoon 013 - 42 58 88**

IN, MAAR NIET UIT DE BRAND

Dit stalletje werd in de dertiger jaren door de Gemeente Gorinchem in een der openbare stadsplantsoenen gebouwd en de afdeling Gorinchem van onze Vereniging belastte zich met de inrichting daarvan met kasten enz. Het werd door mij in 1962 overgenomen tot de fatale brand in de vroege ochtend van 26 maart 1982. Daders tot op heden en voor altijd (?) onbekend. Triest om het hierbij uit te spreken, maar de werkelijkheid is; bijenstal - brand - blussen - politie maakt rapportje - verder gaan we over tot de orde van de dag en zand erover!

B.A. van den Berg, Gorinchem.

**Reist u met bijen?
Dan uw naam en adres duidelijk leesbaar
in onuitwisbaar schrift op elke korf of kast.
Dat is voorschrift
en helpt diefstal voorkomen.**

IMKERSERVARINGEN MET ZWERMEN

Moeten we terug naar het oude? Sinds lange jaren houd ik bij, met grote vreugde. Als men de achtergrond van het bijhouden weet, kan men er veel plezier aan beleven.

Doch men komt er nooit helemaal achter, hoe het nu allemaal precies in elkaar zit. Iedere keer komt men voor verrassingen te staan, waarbij de knapste imker dan moet zeggen: "Hoe kan dat nu, daar snap ik niets van." Imkerkursussen zijn zeer belangrijk; men kan er veel van opsteken, dat heb ik zelf ondervonden. Maar toch moet men de oude gebruiken niet direct verwerpen. Ik zelf kom namelijk tot de ontdekking, dat een natuurzwerm veel beter voldoet dan een kunstzwerm. Een natuurzwerm is er zuiver op uit te willen vermeerderen. De koningin krijgt van alles wat mee, opdat dit mogelijk wordt, terwijl een kunstzwerm zich noodgedwongen moet aanpassen aan de omstandigheden waarin hij zich bevindt. Hoe vaak gebeurt het niet, als men de bijen met rust laat, dat ze er helemaal geen behoefte aan hebben om te gaan zwermen. Ik kocht in het voorjaar van 1981 vijf korven en mocht de beste en zwaarste volken uitzoeken, hetgeen ik dan ook deed. Vijf korven boordevol met bijen, in de hoop dat ik van iedere korf wel een paar zwermen zou krijgen. Ik hoorde namelijk ook bij diegenen, die verscheidene volken zagen doodgaan. Dus 5 korven keer 2 zwermen, dat was 10

stuks, plus de 5 korven met jonge koninginnen, dat was dan samen 15 stuks! Een prachtig rekensommetje. De zwermen had ik in gedachten al in de oude, schoongemaakte kasten gedaan! Maar 't blijde vooruitzicht dat mij streelde, kwam anders uit. Niet vijf korven zwermen, nee hoor, maar twee; en de andere drie hadden er blijkbaar geen behoefte aan. En toch waren alle vijf korven boordevol bijen. Maar de twee korven die zwermen hebben geen enkele bruidswerm geleverd. Alles werd bevrucht, ondanks het slechte weer, terwijl er bij kunstzwermen telkenmale bruidswermen zijn, die nimmer terugkeren. Ik heb zelfs een jaar meegemaakt, dat er van de zes maar één bevrucht was; moerloze volken enz. enz. Verder ben ik ook sterk van gedachte dat de jonge koninginnen van natuurzwermen forser zijn dan die van een kunstzwerm. Van een kunstzwerm moet van een ei of larve een koningin gemaakt worden, omdat er onverwacht in dit volk is ingegrepen, terwijl er van een zwermrijp volk moerdommen zijn belegd, met eieren, die direct zijn bedoeld om daar koninginnen mee te kweken. Het is de schepping die zorgt, dat als een koningin verloren gaat, het volk niet verloren is. Het is zo, wij mensen noemen dat een noodgeval, maar toch geloof ik, dat we meer van het natuurlijke moeten houden dan van het kunstmatige. Al wat de natuur ons geeft is volmaakt.

P. Stegeman, Staphorst

verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439
Open di. gehele dag, vrijdagmiddag, zat. morgen en na tel. afspraak.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, tel. 05982-1455.
Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, tel. 05920-17162

Depot Klaas Geerts:

Middenwolderweg 2, 7951 EC Staphorst, tel. 05225-1693.

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, tel. 053-318165; afhalen: vrijdags van 18.00 uur - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Hanepen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorssel:

G. J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorssel, tel. 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, tel. 05736-479.

Depot Winterswijk:

M. J. Grevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk, tel. 05435-239.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaepeplanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp. WELKOOP, Iordensweg 57, 7391 KD Twello, tel. 05712-1531.

Depot Boerenbond Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, tel. 080-777793.

Depot West-Betuwe:

Imkerij „Lingebij“, Mw. C. E. A. Meissen-Zuiderwijk, Lingedijk 84, 4196 HC Tricht, tel. 03455-2438.

Depot Bommelerwaard:

P. van Liempt, Pontveer Nederhemert, 5317 KV Nederhemert-Zuid, tel. 04185-463.

Depot Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 3, 3981 HP Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velserdinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, tel. 010-183123; na tel. afspr.

Depot Gouda:

J. Verboom, Spoorweglaan 4, 2841 LR Moordrecht, tel. 01827-2489.

Depot afd. Dordrecht:

W. A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht, tel. 078-171216.

Depot „Pronnellsuis“ afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerpe, tel. 01110-4821.

Depot Walcheren:

Bischoepsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, tel. 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet, tel. 01171-1458.

K. J. Wolfert, Pr. Mauritsstraat 20, 4571 HB Axel, tel. 01155-2720.

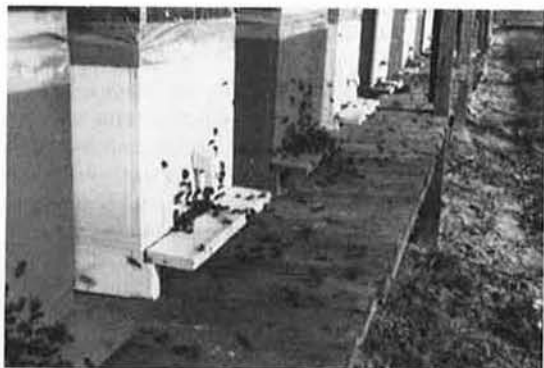
Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, tel. 04997-2096.

BIJVOEREN MET SOJAMEEL

Hierbij wil ik iets vertellen over het inwinteren van mijn bijenvolken. Natuurlijk krijgen ze hun portie voer aan suiker, maar ik voer ook sojameel bij, dat de bijen gaarne ophalen. Je staat verbaasd te zien hoe snel ze het meel tot klompjes aan de pootjes verwerken, waarbij ze telkens opnieuw opvliegen en dan weer gaan zitten om nieuwe aan hun lichaam te krijgen. Na herhaalde malen verdwijnen ze naar de kasten. Daar ik betrekkelijk weinig bloemen langs de vliegroute bezit en 3 km van het dorp woon, leek mij deze bijvoeding gunstig. Ook werd mij door mijn 20 jaar oudere collega-imker en visser Jelmer Hovinga (73) in Leek verteld, dat dit vroeger wel met boekweitmeel gebeurde. Samen doen wij het nu met sojameel. Het resultaat afwachting hoop ik dat mijn 40 kastvolken er goed doorkomen. Vorige zomer had ik 60 kasten en 10 korven. Collega Jelmer is eigenlijk een oude korfirmker, waar ik toch veel van leer. Hij had zijn eerste volken op 15-jarige leeftijd en later waren er soms op zijn bijenstand wel 200 à 250 korven. Wij maken al onze korven (w.o. boogkorven) en kasten, zowel simplex- als spaarkasten (standaardmaat), zelf. Wij hopen beiden nog lang van onze hobby te mogen genieten.

M. v.d. Velde, Zevenhuizen, Gr.

De eerste foto is genomen van de reinigingsvlucht begin 1980; de tweede en derde tonen het halen van sojameel in de veldstal op een heideveldje, herfst 1981.

ALLERGIE BIJE- OF WESPESTEEK

REACTIES OP EEN REACTIE

Naar aanleiding van het redactionele schrijven in het Groentje van april 1981 wil ik het volgende opmerken: behandeling van overgevoeligheid voor bijesteken is - naast op de genoemde plaatsen - ook mogelijk in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht, afd. dermatologie. Ik ben van mening dat het geen kwaad kan de imkers er met nadruk op te wijzen dat deze mogelijkheden bestaan, zodat zij hun familieleden die lijden aan deze overgevoeligheid op het volgende kunnen wijzen: uit onderzoeken is gebleken dat overgevoeligheid voor bijesteken méér voorkomt bij familieleden van bijenhouders dan van niet-bijenhouders, maar onder imkers zelf komen vrij zelden overgevoelige personen voor. Het is des te meer van groot belang dat de imkers zichzelf goed op de hoogte stellen van de mogelijkheden in dit opzicht, daar de huisartsen en andere eerste-lijn-gezondheids werkers daarvan vaak geen idee hebben.

Om dezelfde reden was ik dan ook verheugd over de twee artikelen van Blauw en Smithuis in het februari- en maart no. van het Groentje 1981, waarbij ik het echter betreurt dat de auteurs soms wel een (medisch) steekje lieten vallen.

In het tweede deel werd door de auteurs uitgelegd welke verschillende vormen van behandeling mogelijk zijn. Deze verdelen zij onder in onmiddellijke therapie en therapie op lange termijn.

Voor met name de behandeling van een bijestek op korte termijn is de keuze van therapie niet eenvoudig. De door de auteurs aanbevolen injectie met adrenaline zal niet door een ieder uitgevoerd (dienen te) worden, terwijl behandeling met corticosteroiden en antihistaminica niet snel effect afwerpt. Toch zullen juist personen, die ernstige gevolgen van bije- of wespesteken ondervinden of hier zelfs overgevoelig voor zijn, zeer gebaat zijn bij een therapie

die de ernstige gevolgen van een steek kan voorkomen; zeker de onderhuidse injectie met adrenaline is een dergelijke methode. Tot op heden zijn veel middeljes plaatselijk toegepast, zoals het deppen van de wond met een propolis-alcoholmengsel, maar geheel effectief is geen middel geweest.

In een recent nummer van *The Medical Journal of Australia* beschrijven twee onderzoekers, hoe zij een oplossing van aluminium-sulfaat in water lokaal toepassen bij personen die gestoken of gebeten waren door planten (brandnetels), insekten (bijen, wespen, horzels, muggen) en waterdieren (kwallen, vissen). Het middel werd toegepast bij personen, die opzettelijk door giftige vissen en brandnetels werden gestoken, en in alle gevallen verdween het pijngevoel en werd geen zwelling waargenomen. Nadat dit middel aan enige eerste hulpverleners was uitgereikt, werd registratie bijgehouden van voorgekomen steken en het organisme dat deze steken veroorzaakte. In de onderzoeksperiode werden 1003 gevallen gerapporteerd, waarvan 997 met volledig succes herstelden, d.w.z. zonder ernstiger resultaten dan roodheid en lichte zwelling. De resterende 6 personen ondervonden nog wel enige gevolgen. In totaal werden 24 bijesteken behandeld, waarvan één bij een overgevoelig persoon; alle personen ondervonden direct verlichting en hadden geen last van de normale gevolgen van een bijesteek. (D. Henderson en R.G. Easton, A new and effective treatment for bites and stings. *The Medical Journal of Australia*, 2, 1980, 146-150). De werking van dit middel (Stingose R) zou volgens de auteurs tweeledig verklaard kunnen worden. De werkzame stof aluminium-sulfaat heeft de eigenschap eiwitten en polysacchariden te denatureren. Hierbij wordt de structuur van deze eiwitten en suikers zo veranderd, dat de werking veranderd of zelfs teniet wordt gedaan (vergelijk hiermee het "stollen" van kippeëiwit bij verwarmen, dat ook een vorm van denatureren is). In dit verband wordt erop gewezen dat juist die bestanddelen van bijegif die de zwellingsreacties en, bij bepaalde personen, de overgevoelighedsreacties veroorzaken tot de grote groep van eiwitten gerekend moeten worden. Daarnaast zou de oplossing volgens de auteurs door haar hoge concentratie aan zouten kunnen veroorzaken, dat water van binnen de wond naar buiten wordt getrokken en zo de giftige stoffen verhinderen verder naar binnen te dringen. Zeker de laatste verklaring is nog uitsluitend een veronderstelling.

Concluderend stellen de auteurs dat Stingose R een veilig en effectief eerste hulpmiddel is voor diverse steken, veroorzaakt door planten, insekten en zeedieren. Daarnaast is aangetoond dat een oplossing van aluminium-sulfaat lokaal aangebracht geen giftige nevenwerkingen heeft veroorzaakt.

Slotopmerking

Afgaande op de resultaten van dit onderzoek lijkt het dat dit middel een welkom onderdeel zou kunnen uitmaken van de eerste hulpdoos van een imker, zeker

daar waar één of meer personen in de omgeving ernstig reageren op insectesteken.

Een voorwaarde voor een goede werking is wel dat het middel snel na de steek (enige minuten) wordt aangebracht, dit gelet op het werkingsmechanisme. Voor hen die het middel door de plaatselijke apotheker willen laten bereiden is het goed te weten, dat de oplossing bestaat uit water met daarin opgelost 20% aluminium-sulfaat en 1.1% van een oppervlakactieve stof. De laatste stof wordt toegevoegd om eventuele vette verontreinigingen van de huid op de plaats van de steek te deppen met een doekje gedrenkt in deze oplossing.

Josef J. Tukker,
Koningin Wilhelminaweg 480,
3737 BJ Groenekan.

EERSTE REACTIE

Op meerdere plaatsen zijn opmerkingen gemaakt over de ernstige reacties die mogelijk zijn op bij- en wespesteken: J.C. v.d. Zwan. Allergische en toxische reacties op bijengif. *Groentje* 12/1978, 258-260; J.C. v.d. Zwan, J.G.R. de Monchy, K. de Vries. Overgevoelighedsreacties door steken van angel-dragende insekten. *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* 1980; P.J. Blaauw, L.O.M.J. Smithuis. De bij- of wespesteek met ernstige gevolgen. *Groentje* 2 + 3/ 1981. Voor Nederland betekent dat vnl. wespesteken, doch de mensen die overgevoelighedsreacties vertonen op bijesteken zijn meestal omwonenden of familieleden van imkers. Een en ander betekent dat ik het geheel eens ben met de stelling, dat zij die bijen houden ook geïnformeerd moeten zijn over dit soort reacties.

Ook is het zo dat de huidige behandelingsmogelijkheden, die thans worden uitgevoerd in Groningen, Helmond en Amersfoort, wel effectief zijn doch betrekkelijk ingrijpend. Daarom is een eenvoudiger en even effectief alternatief uitermate welkom.

In de Australische studie wordt gewezen op de mogelijkheid van het inactief maken van het gif door een inspuiting met een hoge concentratie van aluminium-sulfaat. Het werkingsmechanisme berust op de twee bovengenoemde veronderstellingen. Het middel werd toegepast bij alle mogelijke stoffen, die wij in ons lichaam binnen kunnen krijgen door insekten, waterdieren of planten.

Steeds zou het allemaal uitstekende resultaten afwerpen.

Het probleem is dat niet wordt aangegeven, wanneer het gaat om een allergische reactie en wanneer het gaat om een toxische (giftige) reactie. Ook wordt eigenlijk niet aangegeven, wanneer men toediening van het medicament gewenst vindt. Moet het alleen bij zeer ernstige reacties worden toegediend? Moet het ook bij plaatselijke reacties worden toegediend? Wanneer is er sprake van allergie? Daarover blijven

we allemaal in het duister. Het wordt daarom erg moeilijk om de gegevens naar hun waarde te schatten.

Van de 1003 patiënten die behandeld werden is er slechts één die volgens onbekende criteria allergisch zou zijn voor bijegif en ook daarbij zou het middel helpen. Hoewel het heel wel mogelijk is dat dit middel effectief zal blijken te zijn, lijkt mij dat toch verdere bevestiging daarvan noodzakelijk is. Er zijn zeker ook in Australië meer dan voldoende patiënten met ernstige reacties op bije- of wespegif, die voor zo'n studie in aanmerking zouden komen. Dus het is te hopen dat de auteurs dat ook inderdaad zullen gaan uitvoeren. Vooralsnog lijkt het me voorbarig om daar definitieve conclusies aan te verbinden, laat staan dat ik mijn collega-imkers zou willen adviseren om dit middel in een eerste hulpdoos op te nemen.

Nog een laatste opmerking: als dit middel toch effectief blijkt, moet het ingespoten worden door degene die gestoken wordt. Sommige patiënten hebben een zo snelle levensbedreigende reactie op een wespe- of bijestek dat daarvoor geen tijd is. Deze categorie patiënten zou "sowieso" ook bij deze eventuele therapie behandeld moeten worden met hyposensibilisatie-kuren.

Dr. J.C. van der Zwan, internist.
Ziekenhuis De Ligtenberg,
Utrechtseweg 160, 3818 ES Amersfoort.

TWEDE REACTIE

Wat betreft het schrijven van de heer Tukker zijn wij het geheel eens met het door collega Van der Zwan geleverde commentaar, maar wij willen toch nog een enkele opmerking plaatsen.

Het inactief maken van het gif wordt in het Australische artikel niet bewerkstelligd door een inspuiting, maar door applicatie van het aluminium-sulfaat. Aan de door collega Van der Zwan geleverde becommentariëring zouden wij willen toevoegen, dat de auteur Henderson (overigens in een reeds in augustus 1980 verschenen artikel!) melding maakt van gunstige resultaten bij slechts een tweetal patiënten, die respectievelijk allergisch waren voor bijegif en voor wespegif. Dit getal is buitengewoon laag. Uit de literatuur en uit eigen ervaring weten wij, dat ongeveer 40% van de patiënten die een eerste allergische reactie vertonen, indien zij op een later tijdstip opnieuw worden gestoken, niet meer allergisch reageren. De kans is derhalve groot, dat de door Henderson vermelde allergische patiënten tot de groep van 40% behoren.

Voorts wordt het artikel soms niet juist geciteerd. Het middel werd niet toegepast bij personen, die opzettelijk (in een proefsituatie) door giftige vissen en brandnetels werden gestoken, doch op toevallige wijze. In totaal worden 28 en geen 24 patiënten vermeld.

De heer Tukker stelt bovendien, dat Blaauw en Smit-huis, tot zijn treurnis, medische steekjes lieten vallen. Wij zouden het op prijs stellen, indien wij mochten vernemen waar en in welk opzicht wij deze steekjes zouden hebben laten vallen. Wat dit betreft zouden wij ons graag ter zake gekorrigeerd willen zien.

Wat de toepassing van het genoemde aluminium-sulfaat (Stingose van Henderson) betreft hebben wij zelf enige ervaring opgedaan. Bij een aantal voor bije- en overgevoelige personen werd bij de uitvoering van de diagnostische provocatie bij een aantal voor bijegif overgevoelige patiënten het Stingose toegepast. Het Stingose was niet in staat anafylaktische of lokale reacties tegen te gaan.

Wanneer op twee plaatsen gestoken werd, werd op de ene steekplaats wel en op de andere geen Stingose toegepast. Er was geen verschil in lokale reacties bij de twee steekplaatsen. Deze melding betreft een zevental patiënten. Bovendien werd bij een aantal personen, waarvan bekend was dat zij bij een positieve cutane test met zuiver bijegif reageerden, de test herhaald met en zonder Stingose. Er was geen verschil in positiviteit van de cutane reactie.

Conclusie

Wij menen dat het middel Stingose in Nederland toegepast op bijenovergevoelige patiënten geen werkzaamheid vertoont.

Opmerkingen

Over de behandeling van bije- en wespegifovergevoeligheid is onzerzijds een publikatie verschenen in het Pharmaceutisch Weekblad (jg. 116, 1981), waarbij op pag. 1217 reeds de ongunstige ervaringen met Stingose worden vermeld.

Het door u (Redactie) genoemde "Insects and Allergy, and what to do about them" door Claude Frazier en F.K. Brown is sedert enkele weken ook in ons bezit. Wij vinden het een uitstekend boek voor de algemene praktikus en geïnteresseerde leek. Het is vlot geschreven en weet alle recente kennis over de allergie t.a.v. insecten goed weer te geven. Wij vragen ons af of dit werk niet een vertaling in het Nederlands waard zou zijn.

P.J. Blaauw, longarts.
Dr. L.O.M.J. Smithuis, klinisch-chemicus.
St. Lambertus Ziekenhuis,
Wesselmanlaan 25, 5707 HA Helmond.

NASCHRIFT

In verband met het bovenstaande lijkt het recente artikel "Hypersensitivity to bee venom" door dr. Harry R.C. Riches in Bee World (1/1982, p. 7-22) belangrijk, al was het alleen al om de zeer uitgebreide literatuurlijst; sinds kort ook verkrijgbaar als brochure: zie Nieuws van de IBRA, elders in dit nummer.

Aan de lijst van behandelingsklinieken kunnen beide Winterswijkse ziekenhuizen worden toegevoegd,

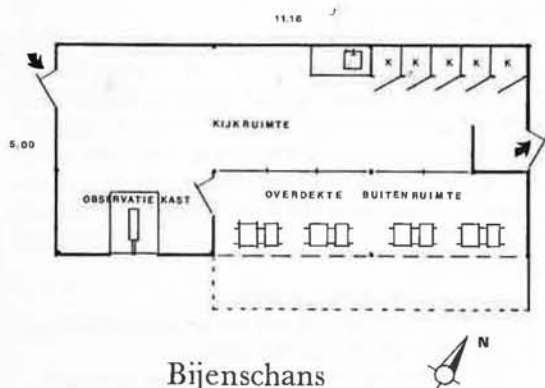
sinds de vestiging per 1 maart jl. van drs. C.A. Postema als keel-, neus- en oorsarts. Inmiddels heeft de AVRO het onderwerp voor grote groepen kijkers terecht belangrijk genoeg gevonden om er (met medewerking van dr. Van der Zwan) in het tv-programma Vinger aan de Pols op 22 april enige aandacht aan te schenken.

Redactie

A RTIKEL IN DE regio

BIJ DE VOORPLAAT: BIJENSCHANS FLORIADIE '82

De Gemeente Amsterdam heeft naar aanleiding van de Floriade 1982 een Bijenschans gebouwd welke na de Floriade aldaar gehandhaafd zal blijven. De oorspronkelijke gedachte was dat het I.V.N. in de nabijheid daarvan een onderkomen zou krijgen. De gedachte om bijen hierbij te betrekken is erg voor de hand liggend omdat zij zo'n onmiskenbare rol spelen in het proces van de bevruchting van bloesems. Aan de Amsterdamse Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt is gevraagd zowel tijdens de Floriade alsook daarna voor de bijenvolken te willen zorgen en deze ook te onderhouden. Dit was voor ons een erg aantrekkelijk idee, waar wij graag op in gingen. Zowel ten behoeve van de Floriade-bezoekers alsook voor het I.V.N.-gebruik was het van groot belang de Bijenschans zo in te richten dat tijdens demonstraties de groepen bezoekers beschermd kunnen toekijken als in de volken gewerkt moet worden. Een en ander heeft geleid tot de huidige Bijenschans. Model hiervoor heeft gestaan de Bijenschans in Oosterwijk. De schans

Bijenschans

heeft een binnen- en een buitenruimte; deze zijn van elkaar gescheiden door een glaswand waarboven een strook fijnmazig gaas is aangebracht. Daardoor kan degene die in de buitenruimte demonstreert in de binnen-(kijk) ruimte goed worden gezien en verstaan. In de binnenruimte is nog een 3-raams observatiekastje geplaatst dat met een perspex buis met de buitenruimte is verbonden. In de buitenruimte bevinden zich een 4-tal volken in spaarkasten. Een korf en een Ambrosiuskorf zullen daar nog aan toegevoegd worden. In de binnenruimte is een tentoonstelling door het Min. van Landbouw ingericht. Als U op de Floriade komt, verzuim dan niet naar deze prachtige Bijenschans te komen kijken. (D.M. Visser-Borgman)

UITVINDERS NAAR EPE

Alle imkers en niet-imkers met uitvindingen en nieuwe ideeën op bijenteeltgebied worden uitgenodigd in de voormiddag van woensdag 4 augustus naar de Bijenmarkt te Epe te komen. Een deskundige jury zal hun "produkten" dan op bruikbaarheid en originaliteit toetsen, terwijl er eervolle prijzen gereed liggen. Voor inlichtingen en reservering van ruimte contact opnemen met het secretariaat: Korrenbergweg 2, Epe, tel. 05780-88207.

INFORMATIEBLAD AFD. LEIDEN

Om belangstellenden een beknopt inzicht in het bijenleven en de organisatie van de VBBN-afdeling Leiden e.o. te geven is het nieuwe Informatieblad een ontdekking. Het ziet er verzorgd uit en is een uitstekend visitekaartje, met name voor bezoekers van de jaarlijkse Milieubijenmarkt. Overigens houdt de afdeling op 24 september haar eerste Honingkeuring, waarvoor zich nu al velen hebben opgegeven bij secretaris F.J. v.d. Heide, Burmanlaan 41, 2241 JE Wassenaar, tel. 01751-13867. (RED.)

ZIEKTEBESTRIJDING HAARLEM

De VBBN-afdeling Haarlem houdt op 15 juni een Instructieavond Ziektebestrijding, waarop veel microscopen met monsters nosema en mijtziekte aanwezig zijn. Leden van afdelingen buiten de regio zijn eveneens van harte welkom. Informatie geeft drs. J.D. Kerkvliet, tel. 023-257314.

ZWERMBIJENMARKT VEENENDAAL

In verband met het plotselinge overlijden van de heer W. Huibers heeft de heer H.A. Korving het secretariaat voorlopig overgenomen. Zijn adres is: Punter 31, 3904 ZZ Veenendaal, tel. 08385-21613. Belanghebbenden voor de Zwermbijenmarkt op 20 juli dienen van dit nieuwe secretariaat uiteraard goede nota te nemen.

Op 28 april is overleden de heer **Willem Huibers** op de leeftijd van 73 jaar. Hij was meer dan 40 jaar de stuwende kracht van de Veenendaalse bijenmarkt. Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw en zijn familie, die wij de kracht toewensen om dit verlies te kunnen dragen.

Commissie Bijenmarkt
Veenendaal

Op 28 april overleed geheel onverwachts ons zeer gewaardeerde lid **Willem Huibers**. Wij verliezen in hem een zeer actief bestuurslid en een stimulerende kracht voor vele jonge en oudere beginnende imkers. Hij zal in vele gedachten blijven voortleven.

Bestuur en leden,
afd. Veenendaal.

Op 3 maart is overleden de heer **Sikke Hempenius**. Wij wensen zijn nabestaanden veel sterkte toe om dit zware verlies te dragen.

Bestuur en leden,
afd. Bergum.

Op 7 april is op 87-jarige leeftijd overleden de heer **Bertus Romville**. Hij was vele jaren een zeer gewaardeerd lid van onze vereniging. Wij wensen zijn nabestaanden, in het bijzonder zijn vrouw, veel sterkte toe met dit verlies.

Bestuur en leden,
afd. Laren (Gld).

IMKERREIZEN NAAR HONGARIJE

De Hongaarse Imkersvereniging heeft in samenwerking met een Hongaars reisbureau programma's voor 8 of 15 daagse reizen voor imkers samengesteld. De bedoeling is dat er in groepsverband wordt gereisd (tenminste 20 personen).

Prijzen:

8 dagen :	1 pers. kamer	f 481,-
	2 pers. kamer	f 559,-
15 dagen :	1 pers. kamer	f 793,-
	2 pers. kamer	f 923,-

maaltijden niet inbegrepen.

Vliegkosten:

8 dagen (retour) ± f	800,-
15 dagen (retour) ± f	1.000,-

Nadere inlichtingen bij dhr. Kemps, secretaris van de Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij, Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, tel. 013-420080.

ZADEN

Uit voorraad kunnen wij u diverse
zaden van bijenplanten
leveren.

Vraag geheel vrijblijvend onze prijslijst aan.

J. JOORDENS' ZAADHANDEL B.V.

Postbus 7823, 5995 ZG KESSEL (L.)

tel. 04762-1888.

ZADEN VAN WILDE PLANTEN. Meer aandacht voor drachtplanten in het openbaar groen! En dan natuurlijk ook voor onze wilde drachtplanten, nu vele soorten zo sterk zijn achteruitgegaan of zelfs verdwenen. Heemparken en natuurlijke plantsoenen zijn van levensbelang. Uitgangsmateriaal? Onze **zadenlijst** bevat dit jaar ruim 500 heemplanten, kruiden, verplanten en drachtplanten met teeltaanwijzingen. Ze is te bestellen door f 3,50 te storten op gironummer 4058000 t.n.v. **CRUYDT-HOECK, Oude Kijk in 't Jatstraat 17,9712 AE Groningen.**

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

P. L. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63, 6361 GL Nuth (Limburg).

Kan U alles leveren voor de bijenteelt.
Prijzlijst op aanvraag gratis toegestuurd.

Tel. 04447 - 3183 Nuth; maandag-zaterdag 9-18 uur.

Tel. 045 - 252400 Brunssum; dinsdag-zaterdag 9-18 uur.

Banknr. N.M.B. Brunssum 65.77.13.228.
Gironr. Nuth 4444518.

BIJENMAGAZIJN "DE BIJENKORF" sinds 1897. 85 jaar Bijenteelt, IMKERSART., HONING en SPECIALITEITEN.

ZOMERHONING - vloeibaar (donkergeel) f 5,15, p. kg, BLOEMENHONING - vloeibaar (goudgeel) f 5,35 p. kg. Minimum-afname 15 kg. Verder KLAVER-, ACACIA-, LINDE- en BOEKWEITHONING. Prijswijzigingen voorbehouden. **BOUWPAKKETTEN SPAARKASTEN nu EXTRA VOORDELIG.**

Magazijn geopend van 8 tot 20 uur, ook op zaterdag. Alleen op donderdag zijn wij gesloten. **HOVELAKENSEWEG 144, 3784 WK TER-SCHUUR** (bij Amersfoort). Tel 03426-1978. Postrekening 2622.

Tevens kunt U in onze depots terecht nl.:

J. van Breukelen, Dorresteinweg 4, Soest (Utr.)
en J. van Lohuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.). Tel. 05782-4096.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten. Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

Stuifmeel-pollen

1e kwaliteit - nieuwe oogst

1 kg f 25,- - 12.5 kg f 18,-/kg - 50 kg f 16.65/kg

Honing in 25 kg verpakking

zomerhoning f 4,95/kg, linde f 5,50, fruitbloesem f 5,30, acacia f 6,50, boekweit f 5,30, klaver f 6,40, koolzaad f 6,40, heide f 14,50.

Honingbonbons: f 6,75/kg - zakjes á 100 gr f 0,80

Koninginnegelei: 100% puur, 50 gr f 47,50

alle prijzen zijn excl. B.T.W. - Franco huis boven f 300,-

verdeelcentrum
voor imkerijproducten

- onverhitte honing uit Nederland Frankrijk en andere landen
- bijenwaskaarsen
- bijenwas lont
- mede (honingdrank)
- honingkoek
- honingzeep
- honingcreme
- honingshampoo
- propolis
- bienboenwas
- geleë royale, stuifmeel

de Rit

Honingzemerij • Kaarsentrekkerij
Zoelen - Tel. 03448 - 1653

ROESTVRIJ STAAL OOK VOOR SLINGERS IDEEAAL !

Het **BIJENHUIS** geeft bovendien op het drijfwerk van al zijn
slingers twee jaar garantie

en op de electromotoren voor slingers één jaar garantie

NIEUW: HONINGFILTER vervaardigd van monodur-filtergaas,
past zonder meer op elk aftapvat
Hiermee is honingzeven een fluitje van een cent

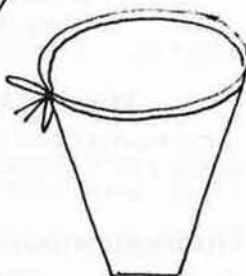
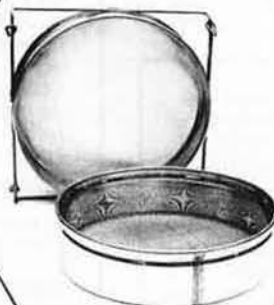
ook NIEUW HONINGETIKETTEN met soortnaam o.a. Nederlandse
koolzaad-, zomer-, linde-, klaver- en heidehoning

**IN ONZE ETALAGE IS EEN EENMALIGE EXPOSITIE VAN
MINIATUUR-KORFVLECHTWERK TE ZIEN!**
vervaardigd door de heer v. Amersfoort uit Loenen

DIT MAG U EIGENLIJK NIET MISSEN

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Adres: Grintweg 273
6704 AP Wageningen
Tel. 08370-22733

Openingstijden:
dinsdag t/m vrijdag 9 - 18 uur
zaterdag 9 - 13 uur
maandag gesloten